ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4082 2/14 ՕԳՈՍՏՈՍ 1899 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 8 ՌԵՊԻՒԼ ԱԽԸՐ 1317 ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4082

درعلیه غلطه ده (آره ولك) غزته سی اداره خانه سنه
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Les annonces sont reçues
à la Direction du Journal "AREVELK"
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար	տարեկան.	140 Ղ.րշ
» » » »	վեցամսեայ.	70 »
» » » »	եռամսեայ.	40 »
Օտար երկիրներու համար	տարեկան.	40 Ֆրկ
» »	վեցամսեայ.	20 »

Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի փուլը 100 դրուշի հաշուով:
Տեղական բղդատարի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:
Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ.

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Հիմայ, դպրոցներու արձակուրդի միջոցին, այն տրամադրելի վիճակին մէջ ենք որ կրնանք, առանց Պատրիարքարանի հոգ պատճառելու, խորհիլ ու խօսիլ կրթական բարեկարգութեանց վրայ մեծաքանակ չափով, քանի որ գիտենք թէ խորհուրդը Պատրիարքարանի մատակարարութեան... աճառին և ջուրին չի դպչեր, և արագիլը մաքս վճարած չունի իր շատխօսիկ կենցաղին մէջ։

Ո՞ւրկէ սկսելու է սակայն, ո՞ր կէտէն չուել հարկ կը համարիք դուք, հասնելու համար դպրոցական բարեկարգութեանց ալփաբէտին։ — Եթէ իմ խոնարհագոյն կարծիքիս հարցուի, առանց չիկնելու պիտի կրնայ ըսել թէ... հասարակ ընթերցանութենէ սկսելու ենք դէպ ի կրթական բարեկարգութիւն, ոտքէն կամ գլխէն, ինչպէս որ կ'ուզէք անուանել։ Կը հաւատա՞ք եթէ ըսուի ձեզ թէ մեր տղաք կարդալ չեն գիտեր, թուրքերէնն ու ֆրանսերէնը թողունք՝ նոյն իսկ հայերէն կարդալ, հասարակ ընթերցում, հեգարանէն երկու քայլ անդին։ «Յուղեալ շեշտերու» մարմինը, որ հնուց ի վեր համ հոտ կու տայ մեր դատարկ ճառախօսութեանց, մանաւանդ մրցանակաբաշխութեան անխուսափելի հանդէսներուն մէջ, համն ու հոտը վաղուց առած տարած է մեր դպրոցական տղոց հասարակ ընթերցանութենէն, որ շեշտերու առատութեան մասին կրնայ մրցիլ հիմայ «Առաքելական Թղթոց» ընթերցման հետ յառենի եկեղեցւոյ։ Մայրենի լեզու կամ Պէշիկթաշլեանի մէկ տա՞ղն է կարդացուածը՝ թէ Պօղոս Առաքեալի Թուղթը առ Կողոսացիս, կամ Ամբակում մարգարէի գիրքը զոր կը կարդայ տղան, չպիտի կրնաք որոշել յուղեալ շեշտերու առատութենէն, և այն տիրացուական արտասանութենէն՝ զոր ընթերցանութեան վարժիչը թելադրած է տղուն։ Խօսք չի կայ, սքանչելի դպիրներ կրնանք արտադրել մեր նախակրթարաններէն կամ շեշտառատ տիրացուներ, եթէ ոչ նաեւ անմոլուս քարոզիչներ։ Ո՞ւր էր թէ Ուսուցչութեան ընտրելոց Քննիչ Յանձնաժողովը, — որուն երկուորեակ ընկերը անուշ ննջեց... ի Պատրիարքարան, — հասարակ ընթերցանութեան նօթ ալ դնէր ընտրելիներու անունց քով կամ, օրինակի համար, նշանակէր իր տեղեկագրին մէջ՝ թէ այս անուն ընտրելին ամէն բան գիտէ բայց ի... հասարակ ընթերցումէ։

* * *

Ցեսակ մը գաղափարի զուգորդութեամբ կամ շարքով կրնանք, մեր նախակրթարաններէն յետոյ, դիմել Ս. Էջմիածնի Դիւանատան, խնդրելու համար հայերէն լեզուի քերթողներէն՝ որ կա՛մ պարզ աշխարհաբար լեզուով խմբագրէ նոյն իսկ Հայրապետական կոնդակները, և կամ, եթէ գրաբար պիտի գրէ... գրաբար գրէ։ «Նրանից» ու «սրանից»ը, «ասում»ն ու «գնում»ը հարիւր անգամ նախամեծար են քան թէ այն երկամխառն գրաբարը, որուն գրաբարութիւնը կայացած է միայն հոլովմանց հին ձեւերու կամ բայերուն խոնարհմանց և «զ»երու յաճախութեան մէջ։ Վաղարշապատի կոնդակները տակաւին գրաբա՞ր կը կարծուի արդեօք «Տօնէ ի Ներկեանս... գըւառանսամանին քո զգրականութեանդ յոբելեան՝ գնահատելով զերկս վաստակոցդ,» ինչպէս նաեւ «Որ մշտեալ կաս զայն ի զանազան ազգային պաշտամանս» — Ո՞չ երբեք խնայեցիր զքեզ։ — Նոյն հոգւով և եռանդիւ յարատեւեսցես յայն ասպարէզ գրականութեան, և ուրիշ ասոնց նման սխալ կամ խորթ ասացուածներ, միթէ, հայր քարտուղար։ Եթէ Օշականի ուխտատեղին, Ս. Մեսրոպայ գերեզմանը, մէկ քանի հարիւր մղոն հեռու ըլլար Վաղարշապատէն, կրնայիք արձակ համարձակ գրել նոյն իսկ... Սմբատ Գունդստապլի լեզուով կամ Ցովհան Երզնկացիի ոճով։ Բայց Վաղարշապատ քանի մը մղոն միայն հեռու է Օշականէն. Մեսրոպ կ'իմանայ, հա՛յր պատուական. Սահակին ալ կ'իմացնէ, և երկուքը մէկէն կու գան... «դէն շպրտել» ձեր գրաբարութիւնը։ Սա՛նկ հարթ ճամբէ մը երթանք, հայր, եթէ երբեք չպիտի յաջողինք ընտելացնել մեզ Նոր Կտակարանի լեզուին սքանչելի պարզութիւնը, զոր Սահակեանք և Մեսրոպեանք հնչեցուցին, Գողթնեցւոց բամբիռէն յետոյ, ձեր պայծառ երկնակամարին տակ և մեծաշուք լեռնաշղթային շուրջը. եթէ, ինչպէս կը զգացուի ամենուրեք, մեր սերունդը շատ արժանի չէ այդ չքնաղ աւանդին վայելման, լաւ չէ՞ որ չչարչարենք զայն կամ չձաղկենք չարաչար։ «Մեզանից» կամ «ձեզանից», հայր իմ, «հոս հոս» կամ «հօն հօն», որչափ որ կ'ուզէք. բայց երբ գրաբար հայերէն պիտի գրէք, — և ուրիշ լեզու վայելուչ չպիտի ըլլար ո՛չ Հայրապետական Դիւանին և ո՛չ Վաղարշապատի շուրջբոլորին, — չէ՞ք կարող Աւետարանը զոր ամէն օր կը կարդաք՝ առաջնորդ ընել ձեր գրչաբրի ձեւերուն ու ճաշակին, Առաքելոց Թուղթերէն սորվիլ՝ թէ ինչպէս պէտք է գրել թուղթ մը, և քիչ մըն ալ... թէ ինչպէս հնար է կապել «փառաց դափնին» Վիեննայի Մխիթարեանց ճակտէն։

Պիտի ներէի՛ք մեզ զուգակշռել ձեր «գրաբար հայերէն»ը Վիեննական դպրոցի գրաբարին հետ։ — «Օ՛լ բայթ», պիտի ըսէր Դիմացին։ «Եթէ...» պիտի մռմնջէր Հայր Մէնէվիշ լակոներէն։ Իսկ «Բազմավէպ», առիթէն օգտուած, պիտի նուագէր թերեւս իր յաւիտենական հագներգը. «Ab hoc et ab hac»... տափակ տափակ խօսք տալով քննադատութեանց պատասխանելէ և սփինքս ձեւանալով իր ջրեղէն անապատին մէջ, — երբ մանաւանդ Ռափայէլ-Մուրատի կտակն ըլլար խնդրինիւթ։

* * *

Տարբեր զուգակշիռ մը սակայն շատ նպաստաւոր պիտի ըլլայ «սրանից»ներու կամ «ասում»ներու կողմին, Կարսի Առաջնորդ Մուրատեան... մեսրոպաշնորհ Տ. Եղիշէ վարդապետի զուգակշիռը՝ Խարբերդի Առաջնորդ Բագրատունիի... շնորհահատ Պետրոս վարդապետի հետ, զորոնք պատկերացած տեսանք «Արեւելք»ի մէջ անցեալ երեքշաբթի օր, միջօրէի մօտ. շինելու և քակելու, գնելու և ծախելու — մինչեւ անգամ Պատրիարքարանէն ղրկուած եկեղեցական զգեստները, — սիրաշահելու և չահատկելու, մէկ խօսքով՝ ճերմակի և սեւորակի զուգակշիռը Կարսէն և Խարբերդէն ընծայուած։ Զուգակշիռը, իր ապակեղէն թափանցկութեան մէջ, ցոյց կու տայ յայտնապէս թէ ճերմակ մօրուքէն զատ ուրիշ բան չէ մնացած Պետրոսի վարդապետութենէն, երբ անդին «Եղիշէ Հայրասէրը», Ս. Մեսրոպայ արժանաւոր զաւակը, իր վարդապետութեան վրայ կ'աւելցնէ օր ըստ օրէ, «ծայրագոյն» մակդիրէն աւելի... ծայրագոյն շնորհ, ծայրագոյն առաքինութիւն, ծայրագոյն սէր ժողովրդի ու ազգի, ուսման և զարգացման։ Կը մեկնաբանուի թէ Պետրոս վարդապետ, անուանեալն Բագրատունի, նկատելով որ սպիտակափառ մօրուքով կարելի չըլլար ի վաճառ հանել եկեղեցական զգեստները, կամ մաքսել Խուլագեղի աղքատներուն քառասուն ոսկին և իւրացնել Դատեմի ու Սիւրսիւրիի վանքերուն հասոյթները, նախապէս գործնական ներկով արդուզարդ տուած է իր սրտին. այնպէս չէ՞, Պե՛տրէ. ուրիշ կերպով կրնա՞յիք յաջողիլ եկեղեցական զգեստները վաճառելու, Խուլագեղի քառասունը... հացահատը կուլ տալու և Դատեմի ու Սիւրսիւրիի պայծառափայլ հասոյթներուն տէր տիրական ըլլալու։

Եւ այս ամէնը զուգակշռին խոշոր գիծերն են դեռ. աւելի մանր գիծերուն համար՝ դիմեցէք նորէն «Արեւելք»ի անցեալ երեքշաբթի օրուան կրկին թղթակցութեանց, որոնք չեն գիտեր թէ ինչ արձագանգ պիտի գտնեն Պատրիարքարանէն, եթէ երբեք չպատահին Կրօն. Ժողովի սիրաշահական ալիքներուն...

ԱՐԵՏ.

ՄԱՏԹԷՈՍ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

Բ.

Գրագէտ. — Իբրեւ գրագէտ՝ նկատի առնելու է Մամուրեանի լեզուն ու ոճը։ Իր լեզուն, մինչեւ 1885 թուականը, ամենէն կոկիկ ու սահուն աշխարհաբար գրողներու լեզուին կը հաւասարի. ինքն իրեն յատուկ միօրինակ ու որոշ հայերէն մը գործած է։ Վէրթէրի թարգմանութիւնը, քառորդ դար առաջ, պարզապէս կը հիացնէ զմեզ լեզուի յստակութեան մասին։ Այդ ժամանակներ, ի բաց առեալ Կարապետ Իւթիւճեան, ոչ ոք յաջողած է նոյնքան ներդաշնակ աշխարհաբար մը գրել, իր որ և է մէկ թարգմանութեանը մէջ։ Մամուրեանի լեզուն 85 թուականէն ասդին կը սկսի [illegible]։ Ինքը գրեթէ ամբողջովին հաւատարիմ մնացած է մինչեւ այսօր իր սեփական հայերէնին. այս պատճառաւ իր գրաբար հոլովներու, դերբայներու, նախադրութեանց և մէկ քանի դիմաւոր բայերու գործածութիւնը մեզի խորթ կը թուի և անբաղդատելի կը մնայ այսօրուան ներդաշնակ ու սահուն հայերէնին հետ։ Մամուրեանի նախադասութեանց կազմութիւնը սկիզբները աւելի պարզ եղած է և շարադրութեան կոյտը բնական, մանաւանդ իր թարգմանութեանց մէջ. սակայն յետոյ և աւելի իր ինքնագիր աշխատութեանց մէջ նախադասութեանց յեղաշրջումն է որ կը տիրապետէ։ Ուղղագրութեան և տրոհութեան մասին Մամուրեան նոյնպէս պահպանողական է, այսինքն հաւատարիմ մնացած է հին հայերէնին։ Գիրերու փոփոխութիւնները, սղումները, ջնջումները խղճմտօրէն պահպանած է ընդհանրապէս։ Մամուրեանի բառագանձը շատ ճոխ չէ. այսինքն զուտ գրաբարին յատուկ բառեր շատ չէ գործածած, ոչ ալ գաւառական բառեր։ Այն միջոցին ուր Ռուսինեան և ընկերները, անոնցմէ յետոյ ալ Շահնազարեաններ նորանոր բառեր ստեղծելու պէտքը կը զգային, Մամուրեան իբրեւ գործնական մարդ, միշտ ջանացած է ժողովրդին հասկնալի ըլլալու աստիճան պարզ և քիչ բառեր գործածել։ Սակայն թարգմանութեանց մէջ այնքան աղքատ ու անփոյթ չէ իր լեզուն. տեղին համեմատ անխտիր գործածած է հին հայերէնէ առնուած վերացական և ժողովրդի լեզուին մէջ գործածուող նիւթական բառեր։ Ինծի կը թուի թէ Մամուրեան միշտ ջանացած է գործնական պէտք մը գոհացնել և չէ ուզած արուեստին գեղեցկութեանը զոհել օգտակար պարզութիւնը։ Վերջապէս Մամուրեանի շարադրութեան ձեւերը աւելի բնական, աւելի ժողովրդական են իր թարգմանութեանց, քան իր հեղինակութեանց մէջ։ Մամուրեանի ոճին ընդհանուր նկարագիրն է մերթ կտրուկ, մերթ պարբերական ըլլալ։ Ելեւէջը, զանազանութիւնը գլխաւոր յատկութիւնն է իր ոճին։ Մամուրեան շատ կը սիրէ այլաբանութիւնները ու իմաստասիրական խորին բացատրութիւնները։ Իր այլաբանութեանց ոճը կտրուկ է և հաճելի, բայց իր տեսութիւնները, այսինքն առաջնորդող յօդուածներու մեծ մասը, մերթ ընդ մերթ խրթին պարբերութիւններով ու խորհրդաւոր բացատրութիւններով լեցուն են։ Հակառակ այս հանգամանքին, Մամուրեան միշտ ջանացած է ճշդութիւնը պահել իր ոճին մէջ և յաջողած է, բայց յստակութեան մասին չեմ կրնար միեւնոյն վկայութիւնը տալ։ Ոճին մաքրութիւնը, այնպէս ինչպէս կ'ըմբռնուի պահպանողականներուն կողմէ, անտեսուած է Մամուրեանի գրածներուն մէջ, բայց ներդաշնակութեան շատ հետամուտ չէ։ Ասոր պատճառը այն է որ Մամուրեան բանաստեղծ մը չէ, ինչպէս հին Պէշիկթաշլեան, Գրիգոր Օտեան, Պէրպէրեան. Մ. Մամուրեան արձակագիր մըն է՝ գործնական նիւթեր և գաղափարներ մշակող։

Մամուրեանի ոճին մէկ գլխաւոր առանձնայատկութիւնն ալ սա է որ զօրաւոր է. որովհետեւ քննադատական ոգին է որ կ'առաջնորդէ զինքը իր բոլոր գաղափարներուն արտայայտութեանցը մէջ։ Տափակ նախադասութիւններ, աւելորդ ու անհամ պարբերութիւններ չի գործածեր, ինչ որ ճշդութեան հակառակ պիտի ըլլայ։ Սակայն հռետորական ձեւեր և հոմանիշներու առատ գործածութիւն մը ունի, որ այս օրուան տեսակէտով թերութիւններ են ոճին համար։ Այս ձեւերն ու շրջանները բացագանչութիւններով չէ որ երեւան կու գան, այլ համասեռ գաղափարներու կրկնութեամբ, որ տեղ տեղ արդարեւ հիանալի են, բայց շատ անգամ ալ տաղտկացուցիչ։

Վերջին տարիներու մէջ, Մամուրեանի ոճը, միշտ պահելով իր կորովն ու ազդուութիւնը, կ'առաջնորդուի տեսակ մը յոռետեսութենէ, որ շատ տեղ մեզի անհասկնալի է։ Մամուրեան ի բնէ յոռետես չէ, որովհետեւ բնաշրջութեան (évolution) կանոնաւոր ընթացքին կը հաւատայ։ Սակայն այս յոռետեսութիւնը, ինծի կը թուի թէ, առաջ կու գայ իր փորձառու տարիքէն, իր քննադատող ու դժգոհ ոգիէն և վերջապէս իր անձնական տրտմութիւններէն։ Եթէ Մամուրեան տկար իմացականութիւն մ'ըլլար, այս պատճառները հերիք էին իսպառ մարելու զայն շատ կանուխէն։

* * *

Կը վերջացնեմ խօսքս։ Իմ գրածս, նախափորձ մըն էր, Մամուրեանի մէջ գաղափարի մարդը և գրագէտը վերլուծելու։ Գեղեցիկ աշխատութիւն մըն է սակայն, եթէ մարդ ժամանակ ունենայ սկսելու և ամբողջացնելու. որովհետեւ երկար ժամանակի և տաժանելի հետազօտութեանց պէտք կայ, խղճամիտ եւ նոր գործ մը հրապարակ հանելու համար։

Մամուրեանի կեանքին ու գործունէութեան վերլուծումը, այս կրկին տեսակէտներով, առաջնակարգ շահեկանութիւն ունի արդի հայերէնի զարգացման պատմութեան և գաղափարներու վերածնութեան համար։ Մամուրեանի մէջ խտացած է 1850 էն 1880 ապրող մեր գիտակից և զարգացած սերունդին մտաւոր կեանքը և ձգտումները։ Որքան զինքը մօտէն ճանչնանք, այնքան աւելի աղէկ գաղափար կը կազմենք այդ 30 տարուան գրական ու մտաւորական շարժման վրայ։ Արդ, հաւանական է որ մէկը առիթ եւ համարձակութիւն ունենայ օր մը Մամուրեանի կեանքը և աշխատութիւնները վերլուծելու, բան մը որ ամէնէն փառաւոր կոթողը պիտի ըլլայ Իզմիրի հայ Նահապետին անուանը։ Սակայն հիմա որ մեծ գրագէտին յոբելեանը պիտի տօնուի առաջիկայ հոկտեմբերին, պէտք չէ՞ որ մենք մեզի հարցնենք թէ ինչ կերպով կրնանք մասնակցիլ։

Ես կը կարծեմ որ Իզմիր, յոբելեանի Մասնախումբին իբրեւ միակ կեդրոն, անբաւական է։ Պէտք է Պոլսոյ մէջ ալ կազմել մասնախումբ մը, իբրեւ օժանդակ և միեւնոյն յայտարարութիւնը ընել, ինչ որ ըրաւ Իզմիրինը։ Իզմիրի հայութիւնը անբաւական է. Պոլիս պէտք է որ՝ իբրեւ գրականութեան կեդրոն Թրքահայոց՝ իր մեծ մասնակցութիւնը ունենայ, թէ՛ բարոյապէս և թէ՛ նիւթապէս։ Այս պարագան արդէն նախորդ շաբթու թելադրեց Տիգրան Արփիարեան, Արեւելքի մէջ։ Պէտք է ուրեմն մասնախումբ մը կազմել, գրասէր և գրագէտ անձերէ, սեղանաւոր, պաշտօնատար, վաճառական և խմբագիր դասակարգէն ընտրելով այն անձերը որ կը ճանչնան Մամուրեանը, կը սիրեն այդ անունը, տրամադրութիւն ունին այդ բազմերախտ հրապարակագիրը փառաւորելու։

Ու ես կը կարծեմ թէ շատ միամիտ պիտի չգտնեն զիս, Պոլսոյ վրայ այս կերպ խորհելուս համար։ Այս տեսակ մասնախումբ մը պէտք է որ տեղին վրայ աշխատի, յատկապէս հրաւէրներ ու դիմումներ ընէ, շատերուն գրգիռ տայ՝ այդ յոբելեանին նիւթապէս մասնակցելու համար։ Առանց նիւթականին, մեր բոլոր արտայայտութիւնները պիտի նմանին քահանայի մը տուած ձրի օրհնութեանց։

Երկրորդ, կը փափաքէի որ, բոլոր հայ վարժարանները, ո՛ր գաւառի մէջ ալ գտնուին, ո՛րքան ալ փոքր ըլլան անոնք, այսօրուընէ պատրաստուէին մասնակցելու հոկտեմբերի յոբելեանին։ Պատրաստութեան եղանակը շատ պարզ է։ Ուսուցիչները հոգ տանին որքան կարելի է լաւ ուսումնասիրելու Մամուրեանի գրական, եւն գործունէութիւնը և պատրաստեն բերանացի կամ գրաւոր ատենախօսութիւններ։ Յոբելեանին օրը, դպրոցական սրահներուն մէջ, գրական հանդէս մը կազմակերպեն, հրաւիրելով քաղաքին ուսեալ երիտասարդութիւնն ալ։ Այդ հանդէսին մէջ խօսին Մամուրեանի վրայ իբրեւ ուսուցիչ, իբրեւ գրագէտ, իբրեւ գաղափարի մարդ։ Այս կերպով յոբելեարին տաղանդն ու ձիրքերը իրենց արժանաւոր արձագանգը պիտի գտնեն բովանդակ ժողովրդի և մատաղ սերնդի սրտին մէջ։

Ռոտոսթօ Գ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԹԻՖԼԻԶ-ԿԱՐՍԻ
ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

(Թղթակցութիւն «Արեւելք»ի)

ԲԱԳՈՒ, 21 Յուլիս

Թիֆլիս-Կարս երկաթուղու գիծը աւարտեց և ամսոյս 15ին առաջին հանդիսաւոր գնացքը մտաւ Կարս։

Այդ լուրը, որին երկար ժամանակ սպասում էին մեր երկրում, վերջապէս բերեց հեռագիրը։ Անցնելով Կովկասի մի կարեւոր մասով, այդ գիծը կ'ունենայ անկասկած մեծ օգուտներ տեղական ազգաբնակութեան համար։

Չնայելով որ Թիֆլիս-Կարս գծից աւելի հարկաւորութիւն կար միացնել Երեւանեան նահանգը Կովկասեան երկաթուղու հետ և նրա կառուցումը չէր ունենար այն մեծ դժուարութիւնները ինչ որ Կարսի երկաթուղին, և վաճառականական տեսակէտից էլ կը տար անհամեմատ մեծ շահ քան կառուցուած գիծը. սակայն և այնպէս միայն այժմ ձեռնարկուել է այդ գործին, որը յուսալի է նոյնպէս շուտով կը վերջանայ։ Ներկայ պատրաստ գիծը կառուցուել է ըստ մեծի մասին զինուորական տեսակէտով, նպատակ ունենալով Կարսի ամրութիւնները երկաթուղու գծով միացնելու Ռուսաստանի կենտրոնական երկաթուղիների ցանցին։

Նոր ձեռնարկած գիծը Երեւանի վրայով կ'անցնի մինչեւ Ջուլֆա, Պարսից սահմանը։

Կարսի գծի ամենամեծ արտահանութիւն կը լինի աղը, որը դուրս է գալիս Կաղզուանի հանքերից՝ մեծ քանակութեամբ։ Այդ հանքերը գտնւում են կապալով մի Հայի ձեռք (Ջամփոլադով) որը մեծ հարստութիւն է ձեռք բերել դրանով։ Անցեալ տարի կապալի ժամանակը լրացած լինելով, նա աճուրդում աւելացրեց կապալադրամը և նորից կարծեմ հինգ տարով վեր առաւ հանքերը շահագործելու իրաւունքը՝ կառավարութիւնից։

Քանի երկաթուղին չէր հասել դեռ մինչեւ Կարս և կապալառուն աղերը Աղստաֆայ (երկաթուղու կայարանը) հասցնելու համար սայլերի ահագին վարձ տալու ստիպուած էր, նրան ձեռնտու չէր Ռուսաստան իր արդիւնաբերութիւնը ուղարկել, և արտադրում էր այնքան, որքան միայն սպառւում էր Կովկասում։ Այժմ երբ նա միջոց ունի աւելի հեռուները ուղարկելու իր ձեռք բերած աղը, նա կ'արտադրէ անհաշիւ քանակութիւն, ունենալով իր առաջ սպառելու ընդարձակ ասպարէզ։

Հաւանական է նոյնպէս որ Երզրումի նահանգը ուղարկուող նաւթը նոյնպէս անցնի այսուհետեւ Կարսի վրայով, որտեղից շատ աւելի աժան կը նստի քան Բաթումի վրայով ուղարկուածը։ Դրա մասին արդէն խնդիր տուողներ կան։

Հեռագիրը, որ հաղորդում էր գծի բացումը Կարսում, յայտնում էր միեւնոյն ժամանակ, որ հանդիսաւոր գնացքի հասնելուց մի ժամ առաջ, անձնասպանութիւն գործեց այնտեղ կապալառու Բաֆիլով, որ շինել էր Կարսի կայարանը և գծի մի մասը։

Բաֆիլով, որպէս յայտնւում է, սպաննել է իրեն, զայրացած երկաթուղու շինութեան յանձնաժողովի անդամներից, որոնք վճարները սաստիկ ուշացնում էին և հազար ու մի նեղութեամբ էին տալիս կապալառուներին։

Դեռ գծի շինուելու ժամանակ անձամբ Կարսում լինելով՝ ես ականատես եմ եղել այն սարսափելի անկարգութիւններին որ գրեթէ անընդհատ պատահում էին գծի վրայ։ Բանուորները փող էին պահանջում կապալառուից. վերջինը չէր կարողանում ստանալ իրեն պատկանած փողը իր ժամանակին և բաւարարութիւն տալ բանուորներին։ Սկսւում էր աղմուկ։ Քանի քանի անգամ բանուորները յուսահատուած իրենց աշխատանքների ուշացնելուց, խմբովին յարձակուել էին կապալառուների և նրանց գործակատարների վրայ, ծեծել, վիրաւորել նրանց։ Երբեմն պէտք է եղել զինուորական միջամտութիւն՝ նրանց հանգստացնելու համար։ Մի քանի անգամ նահանգապետը ինքը վճարել տուեց գանձարանից բանուորների փողը ի հաշիւ կապալառուների։

Բաֆիլովին ես ճանաչում էի։ Մի կրքոտ մարդ էր, 60 տարեկանի մօտ։ Նրա վեր առած կապալը մեծ էր։ Նա չէր կարող ի հարկէ թոյլ տալ որ բանուորները իր դէմ դիմեն ծայրայեղ միջոցների և հաւանական է որ մարդը ուրիշ միջոցներով հարկաւոր փողը գտնում և գործը առաջ էր տանում. սակայն վերջին դէպքումն էլ տուած մուրհակները պէտք է վճարէր ժամանակին և պահպանէր իր վաճառականական վարկը և դիրքը, և երբ նրան հասցրել են արդէն յուսահատութեան, ստիպուած սպանել է իրան։

Ո՞վ էր մեղաւոր այդ դէպքում։

ԱՐԷԼ ԱՊՐԼՍԵԱՆՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԼ

Վերջին օրերու հեռագիրներուն մէջ ընթերցողները կարդացին Լոնտոնէ քաշուած հեռագիր մը, ծանուցանող թէ անգլիական մամուլը կը հաւանի Պ. Չէմպըրլէնի յայտարարութեանց ի մասին Թրանսվալի, ուր զինուորական ոյժի մը առաքումը ամենակտրուկ միջոց մը կը նկատուի երկար ատենէ ի վեր առկախ մնացած դժուարութեանց կարգադրութեան։

Անգլիական մամուլը որ Անգլիոյ ժողովուրդին եթէ ոչ ստուար՝ գոնէ ուղղամիտ մեծամասնութեան կարծիքը կը ցոլացնէ, իրաւամբ ուժ կու տայ Պ. Չէմպըրլէնի ազդու և կտրուկ քաղաքականութեանը, զի Պօէրներու դատը որ ասկէ ոչ միայն տարիներ այլ նոյն իսկ ամիսներ առաջ օտար երկիրներու մէջ գոնէ պաշտօնական համակրութեան մը կ'արժանանար, այդ գործնականին մէջ անօգուտ համակրանքէն ալ զրկուած է այսօր և Անգլիա որ «երկաթը տաք ատեն ծեծելու» քաղաքականութեան կուսակից մը եղած է միշտ, չի կրնար անշուշտ գործելու առիթը փախցնել, մանաւանդ երբ խնդրի նիւթ եղած երկաթը տաքցնելու, այսինքն համազգային հանրային կարծիքը ի նպաստ իրեն և ի վնաս Թրանսվալի պատրաստելու համար, երկայնամտութեան բաւական կարեւոր պաշար մը սպառած է արդէն։

Ի՞նչ է արդարեւ Թրանսվալի խնդիրը։ Ոսկեհանքերու տէր եղող և եւրոպական զանազան ազգայնութեանց պատկանող ջոջ անձնաւորութիւններ Պօէր ազգայնութեան չպատկանելնուն համար զրկուած են խել մը քաղաքացիական իրաւունքներէ որոնց կիրառութիւնը բարոյականէն զատ նիւթական տեսակէտով ալ շատ արդիւնաւոր կրնայ ըլլալ օտար գաղթականութիւններուն համար։

Անգլիա, որ հակառակ Պօէրներու հայեցքին, վերջապէս հսկողութեան որ և է իրաւունք մը ունի Թրանսվալի վրայ, ի բաց առեալ այդ քաղաքական իրաւունքը, պարզապէս Թագուհիին հպատակներու շահերուն պաշտպանութեան սահմանափակ շրջանակին մէջ անգամ, կրնայ իրաւամբ միջամտել և արդարութիւն պահանջել Պօէր կառավարութենէն։ Ահա այդ անհատական շահերու պաշտպանութեան փափաքը՝ զուգէ քաղաքական դիտաւորութիւններէ աւելի ուժգնացած՝ Անգլիոյ միջամտութեան քաղաքական հանգամանք մը տուաւ, որուն շնորհիւ Պօէր կառավարութիւնը կարող եղաւ Անգլիոյ շատ բարեկամ չեղող տէրութեանց զգացումները շահագործելով «ոչ կարեմք»ի քօղարկեալ ընդդիմութեամբ մը պատասխանել Անգլիոյ բոլոր դիմումներուն։

Բայց քանի որ Անգլիա գիտէր թէ վերջ ի վերջոյ հանքերու օտար բաժնետէրերը, նոյն իսկ Ֆրանսացիք, քաղաքական տեսակէտը և Անգլիոյ հեռաւոր դիտումները մոռնալով, իրենց՝ շահերուն պաշտպանութեան համար պիտի ուժ տային անոր միջամտութեան Պօէր կառավարութեան մօտ, և քանի որ Անգլիա ուժի միջոցաւ գործելու հարկին մէջ օտար պետութեանց բարոյական պախարակումին չենթարկուելու փափաքը կը տածէր, համբերեց և դեռ կը համբերէ։

Սակայն Պ. Չէմպըրլէնի յայտարարութիւնները, լոնտոնեան մամուլին կարծիքը և հանքաթուղթերու անկումը, որոնք միանգամայն ծանուցած են վերջնական հեռագրին մէջ, ցոյց կու տան թէ Անգլիոյ համար գործելու ժամը հասած կը թուի այլ եւս և Թրանսվալի խնդիրը որ Պօէր կառավարութեան հոլանտական հաստատամտութեանը պատճառաւ առանց ծայրայեղ միջոցներու դիմելու չի կրնար կարգադրուիլ, կրնայ մօտ օրերու մէջ սղոտիկ պատերազմի մը դուռ բանալ ընդմէջ Մեծն-Բրիտանիոյ և Փոքրիկ Թրանսվալի։ Այդ պատերազմն ալ որ իրեն բնական ընթացքին ծագում առած կռիւներէն մէկը պիտի ըլլայ՝ եթէ երբեք ծագի, չկրնար սակայն երկար տեւել և Ամերիկայի և Սպանիոյ միջեւ տեղի ունեցած վերջին պատերազմին պէս դուցէ տեւէ որքան կրնայ տեւել վագրի մը և կատուի մը մէջ տեղի ունեցած անհաւասար պայքար մը։

Գ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ՎԵՐԱԴԱՏՈՒՄԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԸ.—Մաքեն Լոնտոնի թղթակիցը, անցեալ երեքշաբթի օրուան թուականով, տեղեկութիւններ կը հաղորդէ իր լրագրին՝ այն կասկածի մըրցումին վրայ զոր Անգլիոյ լրագիրները կատարած են Տրէյֆիւսի վերադատումին լուրը հաղորդելու առթիւ։ Թայմզ հրատարակած է վեց սիւնակ հեռագիր։ Այդ վեց սիւնակները կը պարունակեն 1200 տող՝ 9600 բառ։ Տէյլի Թէլէկրաֆ՝ վեց սիւնակ՝ 1100 տող ու 8100 բառ։ Սթանտըրտ՝ 1050 տող 7400 բառ։ Տէյլի Նիւզ 850 տող ու 6800 բառ։ Մորնինկ Բոսթ՝ 800 տող ու 6400 բառ։ Տէյլի Մէյլ՝ 850 տող ու 6000 բառ։ Տէյլի Մէյլ հրատարակած է նաեւ Տրէյֆիւսի գործին փոքր մէկ բառարանը, ուր բացատրուած են ատեանական զանազան ձեւեր, օրինակի համար պորտօ, Սըքրանցու հեռագիրը, և այլն։ Անգլիոյ բոլոր թերթերը նոյնութեամբ և կէտ առ կէտ հրատարակեցին Տրէյֆիւսի հարցաքննութիւնը Ռէնի զինուորական ատեանին կողմէ։

ՌԷՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ուրբաթ օրուան դանիակ նիստը, ինչպէս ծանուցինք, ամբողջովին նուիրուեցաւ դիւանագիտական գաղտնի պարունակութեան քննութեան։ Ժողովասրահին գտնուած շէնքին չուրջը սովորականէն աւելի բազմութիւն հաւաքուած էր։ Ոստիկանական միջոցներ ձեռք առնուած էին ամէն օրուան պէս։ Ոև է դէպք չպատահեցաւ։ Զինուորական ատեանին անդամները մեծ ուշադրութիւն ըրին Գ. Բալէոլոկի տուած բացատրութիւններուն՝ դիւանագիտական գաղտնի պարունակութեան վրայ։ Թէ՛ դատաւորները և թէ Տրէյֆիւսի փաստաբանները շատ մը նօթեր առին։ Գ. Գ. Տըմանժ ու Լապորի քանի անգամներ դիտողութիւն ըրին զանազան գրութիւններու համար։ Որոշուեցաւ որ վկաները լսուած պահուն զինուորական ատեանը եթէ պէտք ունենայ գաղտնի պարունակութեան դիմելու, այն ատեն ասիկա նորէն ցոյց պիտի տրուի դանիակ նիստի մէջ և բնականաբար հրապարակային նիստերը պահ մը պիտի ընդհատուին։ Լսուելիք առաջին վկաներն են Պէրլինի Փրանսական դեսպանատան քարտուղար Գ. Տըլառոշ-Վէռնէ, Հանրապետութեան նախկին նախագահ Գ. Գազիմիր Բէրիէ և Մէրսիէ զօրավարը որ 1894ի դատավարութեան ատեն պատերազմական նախարար էր։

—Ոստիկանութիւնը դաւադրութիւն մը երեւան հանեց որուն նպատակն էր սպանել Մէրսիէ զօրավարը երբ վկայութեան համար զինուորական ատեանէն ներս մտնէ։

—Թրիպունա իտալական լրագիրը կ'ըսէ թէ պորտորօին մէջ նշանակուած պաշտօնաթուղթերը Էսթէրհազիին յանձնած է և թէ կայ անձ մը որ զանոնք տեսած է և գիտէ որ պորտրօն գրուած գրիչով ու միեւնոյն թուղթին վրայ գրուած են։ Թրիպունա կը պահանջէ որ այդ թուղթերը Փրանսական ազգին աչքին առջեւ դրուին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին գործոց նախարար Գ. Տէլքասէ ուրբաթ օրը Բարիզ ժամանելուն կայարանին մէջ ընդունուեցաւ նախարարապետ Գ. Վալտէք Ռուսոյի կողմէ։ Գ. Տէլքասէ չաբաթ օրը Ռամպույէ պիտի երթար Հանրապետութեան Նախագահին ներկայանալու համար։

ՔԱՐԵՒԻԶԻՆ ՍԻՐԱՎԷՊԸ. — Ֆոնքօ-Ֆուրքեր Զայթունկ Բեդերսպուրկէն թըղթակցութիւն մը կը հրատարակէ, որուն վրայ շատ կը խօսուի Պէրլինի դիւանագիտական և աշխարհիկ շրջանակներուն մէջ։ Այդ թղթակցութեան հեղինակը, որուն ո՛վ ըլլալը յայտնի չէ, կը հաւաստէ թէ հանգուցեալ Եօրկէյ մեծ դուքսը ամուսնացած էր և զաւակներ ունէր։ Ամուսնական գաղտնիք մըն է որուն վրայ կը փափսեն Բեդերսպուրկի և Բօրճէնալի փողոցներուն մէջ։ Եօրկէյ մեծ դուքսը երբ իր հիւանդութեան պատճառով պարտաւորուեցաւ Աբասթուման քաշուիլ, հոն ծանօթացաւ բարձր դասէ մէկ օրիորդի մը հետ որ սակայն հեռագրատան պաշտօնեայ մըն էր։ Մեծ Դուքսը բուռն համակրանք մը զգալով, անոր ձեռքը ուզեց։ Ալեքսանդր Գ. կայսրը որ այն ատեն տակաւին ողջ էր, արգելք չեղաւ իր որդւոյն փափաքին։ «Իրաւունք չէ, ըսաւ, մահամերձի մը ուզածը մերժել, ինչ որ ալ ըլլայ»։ Կայսրը պայման դրաւ որ ամուսնութիւնը գաղտնի մնայ։ Եօրկէյ մեծ դուքսը երեք մանչ զաւակ ունեցաւ որոնք տակաւին ողջ են։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՅՍՐԸ ուրբաթ օրը ներկայ գտնուեցաւ Տօրթմունտ-Էմսի նաւահանգստին ու ջրանցքին բացման հանդէսին։ Քաղաքապետին ճառին պատասխանելով, Վիլհէլմ Բ. յայտարարեց թէ կայսրուհին հիւանդութեանը պատճառաւ չէր կրցած աւելի կանուխ հոն երթալ։ «Ջրանցքը, ըսաւ, ինծի համար մասնաւոր գործ մը կ'երեւայ։ Կայսրը ու կառավարութիւնը հաստատուն և անդրդուելի կերպով որոշած են շարունակել այդ գործը։ Կը յուսամ որ տարւոյս մէջ Խորհրդարանը կարելիութիւն ընծայէ այդ նպատակին իրագործման համար»։

—Պէրլինի լրագիրները կը պատմեն Հոքենցոլերն կայս. զբօսանաւին շոգենաւակին պատահած մէկ արկածը։ Անցեալ շաբթու Վիլհէլմ Բ քանի մը սպաներով այդ շոգենաւակով նաւարան կ'երթար Հաանգա յածանաւակը այցելելու։ Շոգենաւակը նաւարանին մօտենալու միջոցին քարափին զարնուեցաւ։ Բաղխումը այնչափ սաստիկ եղաւ որ շոգենաւակին մէջ գտնուողները գետինը ինկան։ Շոգենաւին յառաջակողմը կոտրեցաւ։ Արկածը ղեկավարին սխալ մէկ շարժումին արդիւնքն էր։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.— Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Գ. Տէլքասէ Թանի Բեդերսպուրկի թղթակցին հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրեր է.

«Կրնաք բացարձակապէս հերքել կարգ մը փրանսական ու օտար լրագիրներու մէջ իմ ուղեւորութեանս նկատմամբ հրատարակուած անհիմն զրոյցները որոնք հակասական ալ են։ Երէկ, Մուրավիէֆ կոմսին հետ երկու ժամու չափ ունեցած տեսակցութեանս միջոցին թէ՛ կոմսը և թէ ես բնաւ ակնարկութիւն մը չըրինք մեր հիմնական ներքին խնդիրներուն։ Ես պարզ այցելութիւն մը միայն տուի։ Այս պարագան ալ կը հաստատէ թէ փրանքեւռուս միութիւնը, փոխանակ թուլնալու, աւելի ամրապնդուած է։ Բեդերսպուրկ քանի մը անգամ Բարիզ գնաց. ուրեմն Բարիզ ալ այսօր փոխադարձ այցելութեան կ'երթայ Բեդերսպուրկի։ Լա Հէյի Դեսպանախորհուրդը զոր Նիքոլա Կայսեր վեհագին նախաձեռնութեանը կը պարտինք, մէկ ծայրէն միւսը ամբողջութեամբ ցոյց տուաւ փրանսական ու ռուսական պատուիրակներուն միջեւ տիրող կատարեալ համաձայնութիւնը։ Կրնաք իմ անունովս բացարձակապէս յայտարարել թէ երբեք Ֆրանսայի ու Ռուսիոյ յարաբերութիւնները այսչափ սերտ, մտերմական ու ապահով հանգամանք մը ունեցած չէին։ Այդ է կատարեալ ու բացարձակ ճշմարտութիւնը։»

Թղթակիցը Տրէյֆիւսի գործին վրայ խօսելով, Գ. Տէլքասէ պատասխաներ է.

«Ինչպէս կը համարձակին հնչման վըրայ խօսելու։ Կառավարութիւնը կատարելապէս վստահութիւն ունի զինուորական դատաւորներուն խղճմտութեանը վրայ։ Զարմանալի կէտ մը պարզեմ։ Նախարարները լրագիրներէն իմացան Ռէնի զինուորական ատեանին գումարուելիք օրուան վերջնական թուականը։ Գալով դատին արդիւնքին, ճէեւ նախարարութեան մէկ անդամն եմ, սակայն կարող պիտի չըլլամ որոշ բան մը ըսել։»

ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ԽՆԴԻՐԸ. — Անգլիոյ գաղթային նախարար Գ. Չէմպըրլէն, Երեսփ. Ժողովի չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը տակաւին պաշտօնական տեղեկութիւն մը չէ ստացած այն քննիչ յանձնաժողովին նկատմամբ որուն համար առաջարկած էր որ կազմուի Թրանսվալի մէջ։ Գ. Չէմպըրլէն հարցման մը պատասխանելով ըսաւ թէ անհիմն չէ այն զրոյցը որուն համաձայն Անգլիոյ կառավարութիւնը քանի մը հեծելակ գունդերու հրաման տուած ըլլայ պատրաստ գըտնուիլ Բարբէյուսայ Գիւլը ուղեւորելու համար։ «Նաթալի կառավարութիւնը, յարեց, կարգ մը դիտողութիւններ ըրաւ մեզի՝ գաղթավայրին պաշտպանութեանց անբաւական վիճակին վրայ. ուստի որոշուեցաւ օգնական զինուորներ ղրկել հոն»։ Երեսփոխան մը հարցուց թէ այդ զօրագունդերը Նաթալի պաշտպանութեա՞նը յատկացուած են։ Գ. Չէմպըրլէն պատասխանեց թէ Նաթալի կառավարութեան պահանջմամբ ղրկուած են՝ այդ գաղթավայրը պաշտպանելու և ուրիշ ամէն պատահականութեանց դէմ։ Նախարարին այս խօսքերը ծափահարուեցան։ Եկմտացոյցի վրայ վիճաբանութիւն կատարուած միջոցին Գ. Օ'Քոնոր Թրանսվալի խնդրին վրայ խօսելով կոչում ըրաւ կառավարութեան որ համբերող և ներող ըլլայ։ Երեսփոխանը պարսաւեց ոև է յարձակողական գործողութիւն։ Գ. Չէմպըրլէն պատասխանելով ցաւ յայտնեց խնդրի հանուած ըլլալուն համար, ըսելով որ կացութիւնը ծանր է և անորոշ։ «Կ'ըսուի թէ, յարեց, քննիչ յանձնաժողով մը կազմելու առաջարկութիւնը Թրանսվալի կողմէ մերժուեր է։ Սխալ զրոյց մըն է, և անկեղծօրէն կը յուսամ որ սուտ ըլլայ»։ Գ. Չէմպըրլէն խօսելով Գ. Օ'Քոնորի այն յայտարարութեանը վրայ թէ ոև է ծայրայեղ միջոց պարսաւելի է, յարեց թէ մեծ սխալ մըն է կարծել որ Անգլիոյ մէջ նոյն իսկ փոքրամասնութիւն մը այդ տեսակ բանի մը վրայ կը խորհի։ «Կառավարութեան քաղաքականութիւնը, ըսաւ, արդէն սահմանուած է։ Գիտենք թէ անգլիական հպատակները ինչ զըրկումներու ենթարկուած են հարաւային Ափրիկէի մէջ։ Այդ զրկումներուն մէջ ոչ միայն միջամտութեան լուրջ պատճառ մը կը գտնենք, այլ վտանգներու աղբիւր մը ամբողջ հարաւային Ափրիկէի համար։ Կ'ըսենք թէ մեր գերակշռութիւնը վտանգի տակ է Թրանսվալի կառավարութեան այն ընթացքով որով չուզեր վերջ տալ զրկումներուն, և նկատողութեան չառներ գերիշխան տէրութեան կողմէ այդ առթիւ ամենայն չափաւորութեամբ իրեն ներկայացուած խնդիրները։ Ասիկա այն տեսակ կացութիւն մըն է որ չի կրնար երկար ատեն տեւել։»

—Լոնտոնէն ուրբաթ օրուան թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ.— «Սէնթ-Ճէյմս Կազէթ կ'իմանայ թէ Անգլիոյ ծովային նախարարութեան հետ վերաբերութիւն ունեցող շոգենաւային բոլոր ընկերութիւնները հինգշաբթի օրը հրաման ստացած են իրենց բոլոր շոգենաւերը կազմ ու պատրաստ պահել ստիպողական պարագաներու համար. սակայն այս լուրը պաշտօնապէս հաստատուած չէ։»

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ. — Թայմզ կ'իմանայ թէ Գերմանիոյ Կայսրը նոյեմբեր 15ին Ուինտսոր պիտի երթայ, այցելութիւն տալու Անգլիոյ Թագուհիին։

ԺԱՆՏԱԽՏԸ ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ ՄԷՋ. — Զրոյցի մը նայելով՝ որ պաշտօնապէս հաստատուած չէ, ուրբաթ օրը ժանտախտի դէպք մը պատահեր է Լիզպոնայի նաւահանգիստին մէջ։

ՉԻՆ ԵՒ ՃԱՊՈՆ.—Թայմզ հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Բէքինի իր թըղթակիցէն.

«Այս տեղի դեսպանատուններէն և ոչ մէկը իբրեւ լուրջ բան մը կը նկատէ Շինկ Իւլիանին կողմէ Ճարոն զրկուած պատուիրակութիւնը։ Ամէն ոք ծաղրելի բան մը կը նկատէ զօրաւոր Ճարոնի և տկար Չինու դաշնակցութեան մը հնարաւորութիւնը։ Չինու արտաքին գործոց Խորհուրդը կը յայտարարէ թէ բնաւ համակարծիք չէ պատուիրակութեան մը Ճարոն ղրկուելուն։ Շանկայի փրանսական արտօնութեանց ընդարձակման խնդրին համար Լորտ Սոլզպըրիի պահանջած պայմանները հոս բաւական գոհացուցիչ կը նկատուին։ Այդ պայմանները կը տրամադրեն որ Ֆրանսայի տրուած ամբողջ երկիրը, որուն սահմանները առաջուընէ ճշդութեամբ որոշուած ըլլալու են, պէտք է որ Շանկայի մէջ գտնուի։ Ասկէ զատ նաեւ հարկ է որ յարգուին Բէքինի անգլիական ու փրանսական դեսպաններուն կողմէ համաձայնութեամբ որոշուած պայմանները. ինչպէս նաեւ անոնք որ կը վերաբերին Հան-Քէուի փրանսական արտօնութեանց։»

—Նովոյէ Վրեմիա ռուսական լրագիրը բոլորովին անկարելի չի նկատեր Չինու և Ճարոնի դաշնակցութիւնը, բայց կը կարծէ թէ սխալ այդ երկու տէրութեանց միջեւ ոև է մերձեցում Ռուսիոյ հաւանութեամբը ու միջնորդութեամբը միայն կըրնայ կատարուիլ, իբրեւ շարունակութիւն մերձեցման մը Ռուսիոյ և Ճարոնի միջեւ։ «Այս վերջին մերձեցումը, կը յարէ ռուս թերթը, այնչափ առաւելութիւններ պիտի ընծայէ Ճարոնի որ պիտի կրնայ հրաժարիլ Քորէյայի մէջ հիմա Ռուսիոյ դէմ մղած թշնամական քաղաքականութենէն, վասն զի Քորէա այն տեսակ երկիր մըն է որ իր աշխարհագրական դիրքովը ու ջահերովը աւելի Ռուսիոյ քաղաքական ազդեցութեանը տակ պէտք է գտնուի։ Մնաց որ Ռուսիա բնաւ արգելք պիտի չըլլայ Քորէյայի մէջ ճարոնական վաճառականութեան, ճարտարարուեստին ու գաղթականութեան զարգացմանը։ Հետեւաբար Չինու ու Ճարոնի մէջ պաշտպանողական ու յարձակողական դաշնակցութիւն մը եթէ երեւակայելի է, ընդհակառակը սխալ այդ երկու տէրութեանց և Ռուսիոյ միջեւ դաշնակցութիւն մը կրնայ դիւրութեամբ իրականանալ։ Ատոր համար պէտք եղածը սա է թէ Ճարոնի պետական անձերը աւելի լաւ գիտնան պատմութիւնը, որպէս զի կարենան յըստակօրէն որոշել թէ որո՛նք են բարեկամները և որոնք են թշնամիները իրենց հայրենիքին ազգային անկախութեանը։»

—Անգլիոյ Խորհրդարանին վերջին նիստին մէջ Սըր Ա. Պարթլէթ արտաքին քաղաքականութեան վրայ հարցում մը ըրեր է արտաքին գործոց խորհրդականին։ Հարցանող երեսփոխանը ուզեր է գիտնալ թէ իրա՞ւ է որ Բէքինի ռուսական դեսպանը դիտողութիւն ըրեր է չինեւճարոնական դաշնակցութեան դէմ, յայտարարած ըլլալով թէ այդ դաշնակցութիւնը ամենածանր հետեւանքներ պիտի ունենայ Չինու համար։ Սըր Ա. Պարթլէթ հարցուցեր է նաեւ թէ այդ պարագային հանդէպ Չին և Ճարոն կրնա՞ն վստահիլ Անգլիոյ աջակցութեանը։ Արտաքին գործոց խորհրդականը պատասխաներ է թէ չի կրնար ըսել ոչ եթէ այդ տեսակ բան մը պատահեր է, Անգլիոյ կառավարութիւնը ի՞նչ պիտի ընէ։

ՍԵՐՊԻՈՅ ԴԷՊՔԵՐԸ. — Պէլկրատէն ուրբաթ օրուան թուականով կը հեռագրեն թէ Միլան [illegible] թագաւորը և նախարարները, բացի դատականէն ու ելմտականէն, Նիշ գացեր են։

—Նոյն թուականով ուրիշ հեռագիր մըն ալ կ'ըսէ թէ զրոյցի մը նայելով Սերպիոյ Ազգային Ժողովը անմիջապէս արտակարգ նիստի պիտի հրաւիրուի։ Ներքին գործոց Նախարար Գ. Ճէնտօնովիչ, որուն հրաժարականը ծանօթ հեռագիրը, յաջորդեց Գ. Շէնչիչ որ կառավարական պատուիրակ է Սերպիոյ ազգային պանքային մօտ. իսկ առեւտրական Նախարարի պաշտօնը, որ Գ. Լոզանիչի հրաժարմամբը բաց մընացած է, առժամապէս պիտի վարէ ելմտական Նախարարը։ Նախարարական այս փոփոխութեան կարեւորութիւն չի տրուիր և երկու Նախարարներուն հիւանդութեանը կը վերագրուի։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Սոֆիայէն կը գրեն ուրբաթ օրուան թուականով.

Սոպրանիէին նիստերը, որոնք աղմուկներով և ծեծկռուքներով նշանաւոր եղան, ժամանակ մը ի վեր վերջացած են։ Ֆէրտինանտ իշխանը արտասահման կը գտնուի, բայց կուսակցութեանց պայքարը, նոյն սաստկութեամբ կը շարունակէ։ Երկաթուղիներու նոր փոխառութեան գումարն է 260 միլիոն Ֆր.։ Ընդդիմադիր թերթերուն յարձակման և բազմաթիւ միթինկներու նիւթ կը կազմեն Սոֆիա-Քէօսթէնտիլի երկաթուղիին համար արտօնութիւն տրուելու և Նախարարապետ Գ. Կրէքովի ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան խնդիրները։ Սոպրանիէի վերջին նստաշրջանին ատեն, նախկին նախարարները որոնք ընդդիմադիրներու կողմը անցած էին, խղճահարութիւն չունեցան օտար և տեղական լրագիրներու հաղորդել այն տեսակ գաղտնի բաներ որոնք յաճախ սխալ ըլլալով հանդերձ, ժողովուրդին հետաքրքրութիւնը կը շարժեն։ Գ. Գ. Սթոյլով, Թէօտորով, Թարապօվլով ու Ջանքով իրենց օրկաններուն մէջ նուազ չինչ կերպով կը ներկայացնեն իրաց կացութիւնը։ Վերջերս պառակտում մը տեղի ունեցաւ կառավարական կուսակցութեան մէջ։ Ազգային-ազատական կուսակցութիւնը (Սթամպոլովեան) որուն պետն է Սոֆիայի նախկին քաղաքապետ և Սըվոպոտա խմբագրապետ Գ. Բէթքով, ընդդիմադիր կուսակցութեան յարեցաւ Գ. Կրէքովէ զատուելով։ Հիմա նախարարութեան միակ զօրավիգն է Սոպրանիէն մէջ ունեցած մեծամասնութիւնը։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ նախարար Սըր Ճորճ Համիլթըն Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովի վերջին նիստին մէջ խօսելով Հնդկաստանի ելմտացոյցին վրայ, ըսաւ թէ հնդկական կառավարութիւնը պիտի ջանայ ոսկի դրամի դրութիւնը հաստատել Հնդկաստանի մէջ եւ թէ այդ գործը շատ դիւրին պիտի ըլլայ, եթէ կարելի ըլլայ Հնդկաստանի մէջ Անգլիոյ և Ֆրանսայի պանքաներուն նման պանքա մը հաստատել։

ՄԱՐՈՔ. — Անգլիական Տէյմարէյրընճ զրահաւորը երկուշաբթի օրը Թանժէր հասեր է, հոն տանելով անգլիական դեսպան Սըր Ա. Նիքոլսընը որ արձակուրդէ մը կը վերադառնայ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ ՈՒ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ. — Աթէնքի մէջ լուր եղած է թէ զօրավար Ֆոն տէր Կոլծ պիտի յանձնուի Յունաստանի բանակին վերակազմութիւնը, սակայն պատերազմական նախարարը հերքեր է այդ լուրը։ Հելլէն կառավարութիւնը բանակցութիւն կը կատարէ երկու Թորփիլլա ու գնելու համար։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ տէրութեանց համար կ'ըսուի թէ դաշնակցութիւն մը պիտի կազմեն Մ. Նահանգաց դէմ։ Այս լուրը ծագում առած է Առժանթինի Հանրապետութեան Նախագահին վերջերս Ռիօ-տէ-Ժանէյրօ այցելելէն. բայց դաշնակցութեան այդ լուրը կիսապաշտօնապէս կը հերքուի։

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ — Ալիպէյի աստիճան տրուեցաւ Զէյթունի գաւառակի գայմագամ Անասթաս էֆ.ի։

—Կրթական նախարարութեան քննիչ Խորհուրդին անդամ անուանուեցաւ Մէհմէտ էֆ.։

—Ա. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Սպարապետի Դրան ընդհանուր սպիտակի ճիւղին քննիչ յանձնաժողովին նախագահ Իսմէր փաշայի։ Բ. կարգի Մէճիտիէ՝ Զ. զօրաբանակին (Պաղտատ) 21րդ կիսաբաժնին հրամանատար Ապտիւսսէլամ Ախեաճ փաշայի։ Գ. կարգի Օսմանիէ՝ ելմտական նախարարութեան օտար թղթակցութեանց և թարգմանութեան դիւանին քարտուղարներէն Արմենակ էֆ.ի։ Գ. կարգի Մէճիտիէ՝ Մուսուլի նահանգին մէքթուպճի Խայրի էֆ.ի։

—Լիաքաթի ոսկի չքանշան՝ Իւլամ պանդուխտներու հիւանդանոցին բժշկապետ Ահմէտ փաշայի և Սպարապետի Դրան հիւանդանոցին բժշկապետ գնդապետ Մահմուտ Նամի պէյի։

—Ազատարարի չքանշան՝ Երզնկայի կառավարիչ Ասաֆ փաշայի՝ ի վարձատրութիւն այն ծառայութեանց զորս մատուցած է Երզնկայի մէջ պատահած գողութիւններուն [illegible]։

ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔ.—Թուրք լըրագիրներուն այսօրուան թիւին մէջ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակուած է.

«Նախապէս ծանուցուեցաւ թէ Կ. Պոլսոյ կալուածատուրքերուն՝ մինչեւ 1314 տարւոյն վերջը անվճար մնացածներուն և 1315 տարիէն սկսեալ բանելիքներուն փոխարէն մասամբ «սուրէթ» և «սէրկի» պիտի ընդունուի։ Արդ, դիմողներուն ամէն կերպով դիւրութիւն ընծայելու և աւելորդ գործողութեանց առիթ չտալու համար կը ծանուցուի թէ անոնք որ այս առթէն օգտուելով կ'ուզեն կալուածական տուրքերնին վճարել, պէտք է իրենց ձեռքը գտնուած «սուրէթ»ները ու «սէրկի»ները նախ յանձնեն պականած պաշտօնարանին հաշուակալութեան, և փոխարէնը ստանան կնքուած «մահսուպ միւզաքէրէսի» մը որ պատրաստուած է Մալիէի կողմէ տրուած նմուշի մը համաձայն։ Յետոյ այդ գիրը կցեն աղբրագրի մը որուն մէջ պէտք է նշանակուին «սէրկի»ին ու «սուրէթ»ին քանակութիւնը, կալուածին թաղապետական որ շրջանակին մէջ գտնուիլը և որո՛ւն անուան արձանագրուած ըլլալը։ Ասոր այդ աղբրագիրը ու «մահսուպ միւզաքէրէսի»ն պէտք է միասին յանձնեն ելմտական նախարարութեան որ դրամի հետ այդ «միւզաքէրէ»ն ընդունելով օրը օրին գործողութիւնները պիտի կատարէ և ստացագիր յանձնէ։»

ԼՈՆՏՈՆԻ օսմ. դեսպանին կինը՝ Տիկին Բէնէյլօբէ Անթօրալօ և քեռորդին Տօքթ. Համբեանաքօղլու ուրբաթ օրը կայս. պալատան մասնաւոր շոգենաւը կը գտնուէին Սէլամլըգի հանդէսը դիտելու համար։ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ Իր կայս. բարեւները հաղորդել տալ անոնց։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Օսմ. յանձնաժողով մը Յունաստանի հետ կընքուելիք առեւտրական պայմանագրութեան ծրագիր մը կը պատրաստէ։ Այդ ծրագիրը մօտերս հելլենական դեսպանատունը պիտի ղրկուի, որպէս զի բանակցութեանց սկսուելէն առաջ ուսումնասիրուի։

ՍԱԿԵՐՈՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. — Հինգշաբթի օրը Մալիէին և Օսմ. Պանքային միջեւ սկսուած բանակցութիւնները կը շարունակուին՝ մաքսային հասոյթներով երաշխաւորուած փոխառութեան տոկոսի սակը փոխելու մասին, որուն կայս. Իրատէն արդէն ելած է։ Այդ պայմանագրութեան հիմա շրջաբերութեան գտնուածներուն արժէքն է 5,261,976 ոսկի։ Տոկոսը հարիւրին հինգէն չորսի պիտի զեղչուի։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ. — Քուբա-Լամպրօ Ընկերութեան շոգենաւով վերջերս 370 գաղթականներ Իզմիր ժամանեցին։ Մինչեւ հիմա նոյն քաղաքը հասած գաղթականներուն թիւն է 34,670։

— Զօնճաա իշխանութիւնը որոշեց Իզմիրէն և ուրիշ տեղերէ նահանգները ղրկուելով բնակութիւն հաստատող գաղթականներու մարդահամարը կատարել։

ՔԱՐԱՓՆԵՐԸ.— Օտար տէրութեանց դեսպանները այն գումարման մէջ զոր հինգշաբթի օրը ունեցան՝ քարափներու խառն յանձնաժողովին առաջարկութեանց վրայ խորհրդակցելու համար, որոշեր են զանոնք ընդունիլ սա վերապահումներով. — Ա. Հինգ տարի վերջը սակացոյցերը վերաքննուին։ Բ. Զեղչ մը ընել հարիւրին քան համեմատութեամբ այն տուրքին զոր քարափի Ընկերութիւնը ցարդ կը գանձէ նաւահանգիստին մէջ բացը կեցող շոգենաւերէն։ Պահպանութեան և հսկողութեան խնդիրը հիմնապէս կարգադրել։ Այս վերապահումները կայս. կառավարութեան պիտի ներկայացուին, հաղորդուելու համար քարափներու Ընկերութեան, երբ այս վերջինը վերահաստատէ Պոլսոյ մաքսատան ազատ մուտքը որ քանի մը օրէ ի վեր փակուած է։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը արդէն հրաւիրած է Ընկերութիւնը որ վերցնէ այդ արգելքը։

—Վաճառականները բողոք տուած են թէ Քարափի Ընկերութիւնը սակացոյցէն աւելի տուրք կ'առնէ Պոլսոյ քարափէն արտածուած ապրանքներէն։

—Պոլսոյ կողմը տասը օրի չափ բաց տեղ մը պիտի թողուի, առնուած տուրքերուն դէմ բողոքուած ըլլալով։

ՍԵՒ ԼԵՌԱՆ դեսպան Գ. Պաքիչ որ Չէթինէ գացած էր Տանիլօ իշխանին հարսնիքին ներկայ գտնուելու, չաբաթ օրը Կ. Պոլիս վերադարձաւ։

ՍԸՐ Ա. ՊԱՐԹԼԷԹ քանի մը օրէն մայրաքաղաքս պիտի գայ ուրիշ արտօնութիւններ ալ խնդրելու նպատակով։ Սըր Ա. Պարթլէթի ստացած մենաշնորհին թուրքերէնը ու փրանսերէնը պատրաստուելու վրայ ըլլալով, հինգշաբթի կամ շաբաթ պիտի փոխանակուին։

ՅՈՒՆԱՑ Պատրիարքարանի Սինոդը իր շաբաթ օրուան նիստին մէջ զբաղեցաւ Պոսնայի մետրապոլիտութեան վերաբերեալ խնդիրներով։ Նախորդ նիստին մէջ տրուած որոշման համաձայն, Սինոդը պատրաստեց կանոնագիր մը որ կը վերաբերի այդ թեմը երկու մետրապոլիտութեան բաժնելու գործին։ Սինոդը վաւերացուց այն ծրագիրը ըստ որում նոյն թեմին մէջ եկեղեցական բարձրագոյն ատեան մը պիտի կազմուի չորս մետրապոլիտներէ և չորս քահանաներէ։ Այս որոշումները ծանուցանող Պատրիարքական գրութիւնները մօտերս Պոսնա, Հէրցէք ու Զվորնիք պիտի ղրկուին։ Սինոդը նոյն օրը խնդրեկներու աղաչանութեան պատճառաւ չկրցաւ զբաղիլ բուն իսկ իր օրակարգը կազմող խնդիրներով։ Սինոդը ու քաղաքական ժողովը այսօր պիտի գումարուին Կ. Պոլսոյ թեմին ընտրական օրէնքը քուէարկելու համար։

ԽՏԻՎԻՆ մայրը որ մայրաքաղաքս կը գտնուի, Նոյեմբերին Եգիպտոս պիտի դառնայ։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՍՆՏՈՒԿԸ.— Զեռնհաս պաշտօնարանը որոշեց Կ. Պոլսոյ Ապահովութեան Սնտուկը միացնել երկրագործական պանքային և ատոր համար հրահանգ խնդրեց Բ. Դուռնէն։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Աւստրիոյ դեսպան Պառօն ֆոն Քալից որ արձակուրդով Վիէննա պիտի ուղեւորի, չաբաթ օրը Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին և արտաքին գործոց Նախարարին հետ։

—Անգլիական դեսպանատան խորհրդականը և հոլանտական դեսպանատան գործակատարը չաբաթ օրը Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցան արտաքին գործոց Նախարարին հետ։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐ.—Սերպ կառավարութիւնը Սպիտակ Արծիւ պատուանշանին Ա. աստիճանը նուիրեց Մեծ-Եպարքոս Խալիլ Րիֆաթ փաշայի, արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի և կայս. պալատան առաջին քարտուղար Թահսին պէյի։ Կայս. Իրատէ մը արտօնեց այդ պատուանշաններուն գործածութիւնը։

—Նոյնէտ Նորվէկիոյ Թագաւորը Բեւեռական Աստղ պատուանշանի մեծ ժապաւէնը տուաւ Բ. Դրան առաջին թարգման Տաւուտ էֆ.ի։

ԻԶՄԻՐԻ հելլենական ընդհանուր հիւպատոս պիտի կարգուի Պէրլինի հելլենական դեսպանատան քարտուղար Գ. Անթոնօբուլօ, փոխանակ Գ. Արկիրոբուլօսի որ Պէլկրատի հելլենական դեսպան կարգուած է։

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Սէլանիկէն անցեալ չորեքշաբթի թուականով կը գրեն Մոնիթէօրի.

«Գ. Շըվալիէն լեռը տանող աւազակներուն ձեռքէն մինչեւ հիմա 7,839 ոսկի առնուած և յանձնուած է Քէչէնտրի հանքերու Ընկերութեան։ Աւազակապետ Հալքիա յայտարարեր է կառավարական պաշտօնեաներուն թէ 15,000 ոսկիի փրկանքը սապէս բաժնուեր է. — 1500 իրեն և 1500ական չորս աւազակներու. Երեք աւազակներէ մէկուն 1000 ոսկի, երկրորդին՝ 800 և երրորդին՝ 700։ 1000՝ Իզվորոսցի Եորկի Աբոսթոլի, Ջաղացպան Միխալի ու Նպարավաճառ Եանիի։ 200՝ ուրիշ երկու մեղսակիցներու։ 100՝ Վարվարայի և 10՝ Իզվորոյի... եկեղեցիներուն։»

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿԱՊԵՐՏՆԵՐԸ. — Վիէննայէն առնուած տեղեկութիւններու նայելով, աւստրիական այն պատուիրակութիւնը որ Իզմիր պիտի երթայ, պիտի ուսումնասիրէ կապերտներուն պատրաստութեան եղանակը, որպէս զի Աւստրիոյ գործարանները հարկ եղած օգուտը քաղեն։ Լ. Հէրըլտ Իզմիրի թղթակիցը որ այս տեղեկութիւնը կը հաղորդէ, կ'ըսէ թէ աւստրիական պատուիրակութիւնը նպատակին պիտի չհասնի, վասն զի Իզմիրի կապերտի բոլոր գործարաններուն դուռները գոց պիտի գտնեն և թէ այդ մասին հիմնապէս ամէն միջոց ձեռք առնուած է։

ԷՐԷՅԼԻԻ (Սեւ ծով) մէջ ածուխի հանք բանեցնող օսմ. հպատակ չորս վաճառական մայրաքաղաքս եկած են արտօնութիւն խնդրելու, որպէս զի Էրէյլիի ծովեզերքէն մինչեւ հանքերը երկաթուղիի գիծ մը հաստատեն և Էրէյլիի առջեւ քարափ մը շինելով նաւահանգիստը ընդարձակեն։ Այդ մենաշնորհը աւելի առաջ օսմանցի և գերմանացի դրամատէրներէ կազմուած խումբի մը կողմէ խնդրուած էր։

ՋԸՆՄԼԻի առջեւ ծովուն մէջ կատարուած հնախուզութիւնները, որոնք ընդհատուած էին, պիտի վերսկսին։ Ցանձնառուները Գ. Գ. Բորֆիօ և Հաճի Աբոսթոլ, որոնք չորեքշաբթի օրը Կ. Պոլսէն Իզմիր ուղեւորեցան, Թէրսանէէն կարգ մը գործիքներ ստացած են։

ԱՖԻՈՆԻ ՆՈՒԱԶՈՒՐԴ.—Հոլանտայի գաղթային նախարարութիւնը սեպտեմբեր 1ին (Ն. Տ.) 150 սնտուկ աֆիոն պիտի գնէ նուազուրդով, յանձնելի դեկտեմբեր մէկին և կամ անկէ առաջ։ Այդ մասին Ամսթէրտամի օսմ. հիւպատոսը տեղեկութիւն հաղորդեր է արտաքին գործոց նախարարութեան։

ԳԱՐԱՍԻ գաւառին կառավարիչ Խօճա Ալի պէյ, որ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուէր, չաբաթ օրը պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

ՃԱՊՈՆԻ Երեսփ. Ժողովին նախագահ Քոնոէ իշխանը ու իր հետեւորդները՝ դեր-գնդապետ Մազհար պէյի առաջնորդութեամբ՝ չաբաթ օրը այցելեցին Պոլսոյ նշանաւոր մզկիթները, Թոփգաբու պալատը և Մեծ Շուկան։ Պալատական կառքեր հիւրերուն տրամադրութեանը դրուած էին։ Քոնոէ իշխանը շաբաթ օր այցելութիւն տուաւ արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի։

ՌՈՒՍ կառավարութեան կողմէ բժիշկ մը Աղեքսանդրիա պիտի երթայ՝ տեղւոյն վրայ քննելու ժանտախտի դէպքերը և դարմանման եղանակը։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ռուսական նաւատորմին հրամանատար ծովակալ Աւերքիեֆ Իզմիրի և Այտընի [illegible] հիւպատոսներուն հետ Չէշմէ երթալով այցելութիւն տուեր է գայմագամ Ճեմալ պէյի և Յունաց առաջնորդին։ Ծովակալը յետոյ այցելեր է այն մատուռը, ուր կը հանգչին 1770ի պատերազմին մեռնող նաւաստի ռուս զինուորները։ Ծովակալին խնդրանօք հոգեհանգիստ կատարուեր է այդ զինուորներուն համար։

—Ծովակալ Սքրիտլով՝ Աղեքսանդր Բ. զրահաւորով երեքշաբթի Մէտիլլի ժամաներ և կառավարիչին այցելութիւն տալէ ետքը [illegible] ուղեւորեր է։

ԼՈՐՏ ՔԻՉՆԸՐ որոշած է Խարթումէն Ֆաշոտա երկաթուղիի գիծ մը շինել տալ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ երկաթուղիները վերակազմելու մասին ձեւ մը որոշելու համար տասնըմէկ հոգիէ յանձնաժողով մը կազմուած է՝ երկաթուղիներու, հեռագրական և Աղեքսանդրիոյ նաւահանգիստին վերատեսչութեան պաշտօնեաներէն։ Յանձնաժողովին նախագահն՝ Գ. Մօք Ֆէրսըն հիմա Սկուան կը գտնուի։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ.—Գավազի առջի օրը Սալոնիկէն եկած առագաստանաւի մը մէջ խուզարկութիւն կատարուելով, արգիլուած նիւթեր գտնուեցան։ Նաւուն տէրը՝ օսմ. հպատակ Սթավրօ Բանաեօթ՝ օրէնքին տրամադրութեանը պիտի ենթարկուի։

ՍԻՆԱՅԻ վարժարանի շէնքին վրայ աւելցուած մասը պիտի յատկանայ անտառներու, հանքերու և երկրագործական նախարարութեան։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց որ հիւպատոսարաններու մէջ տեսնուած դատերուն համար երբ օսմ. հպատակ մը իբրեւ վկայ հրաւիրել հարկ ըլլայ, կառավարութիւնը պիտի չհրամայէ զանոնք որ հիւպատոսարան երթան, վասն զի այդ պարագան օրէնքի տրամադրութեան չի համապատասխաներ։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Իտարէի ժողովը որոշեր է որ Եւրոպայէն հոն տարուած լուցկիներ և ուրիշ դիւրավառ նիւթեր երկար ատեն մաքսատան մէջ չմնան, այլ տէրերը հրաւիրուին քառորդ ժամէն զանոնք փոխադրելու, գիտնալով որ հակառակ պարագային այդ ապրանքները բացօթեայ պիտի ձգուին և եթէ կորուստ պատահի, մաքսատունը պատասխանատուութիւն պիտի չստանձնէ։ Իտարէի ժողովը միանգամայն նկատելով որ ասխոֆնիքի փոշին ալ մեծ քանակութեամբ քաղաքին մէջ եթէ գտնուի, կրնայ անպատեհութիւններ ունենալ, որոշեր է որ ատոնք մաքսատունէն ուղղակի քարիւղի մթերանոցները տարուին։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ. — Զեռնհաս պաշտօնարանը հրահանգ տուաւ փութացնել Հայտար Փաշայի մէջ կառուցուող բժշկական վարժարանին շինութիւնը։

ՊԱՐԱՊ ԳԵՏԻՆՆԵՐ գտնելու նպատակով զինուորական սպաներէ կազմուած յանձնաժողովը որ Այտընի, Գոնեայի, Էնկիւրիի ու Պրուսայի նահանգներուն և Իզմիտ ու Պիղայի գաւառներուն մէջ խուզարկութիւնները աւարտած և Գասթէմունի գացած է, մինչեւ հիմա հարիւր հազար հոգիի բնակութեան բաւականացող պարապ գետիններ գտած է. մանաւանդ Պրուսայի նահանգին մէջ, ուր ամէնէն աւելի գաղթականներ հաստատուած են, 70,000 ոսկի արժողութեամբ գետիններ գտած է։ Յանձնաժողովը Գասթէմունիէն Ատանայի, Սըվազի ու Տրապիզոնի նահանգները պիտի այցելէ։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ վերատեսչութիւնը գրեց կրթական նախարարութեան քանի մը քննիչներ ևս զրկելու մաքսատունը, վասն զի Եւրոպայէն հոն տարուած գիրքերու և տետրակներու թիւը այնչափ շատցած է որ հիմակուան գրաքննիչ պաշտօնեան չի կրնար ամէնուն հասնիլ։

ՊԻԹԼԻՍԻ կուսակալը որ Կինձ կը գտնուէր, հոն քննութիւններ կատարելէ ետքը Գուլանըք ուղեւորեր է։

ՈՐԲԱՆՈՑ. — Իսլամ տղոց որբանոցը պիտի հաստատուի Ըսկիւտարի մէջ՝ Թոսունզլիւրու ապարանքը։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Դրան քննիչ ժողովին (Հէյէթի Թահգիգիէ) նախագահ կարգուեցաւ ոստիկաններու ժողովին նախագահ Հիւսէին Հիւսնի պէյ։

ԶԱՆԶԻՊԱՐԻ վեհապետին տղան որ խումբի մը հետ աշխարհի շրջանը պիտի կատարէ, դեկտեմբերի վերջերը Կ. Պոլիս ալ պիտի գայ, Հիճազ ուխտի երթալէ ետքը։

ՊՈՒՍՈՅ կողմի քարափին վրայ, մաքսային վերատեսչութեան պահանջումով, սրճարան և ուրիշ հանրային վայրեր պիտի չշինուին։

—Պոլսոյ կողմի քարափին վրայ ալ երկաթեայ գիծեր պիտի զետեղուին, ապրանքներու փոխադրութիւնը դիւրացնելու համար։

ԹԻՖԹԻԿՆԵՐԸ. — Անատոլուի երկաթուղիներու ընկերութիւնը նկատելով որ Էնկիւրիի թիֆթիկները լաւ սանտրուած ու մաքրուած չըլլալով, եւրոպական հրապարակներու վրայ այնչափ յարգ չեն ունենար, որոշեր է մասնաւոր գործիք մը յատկացնել թիֆթիկները սանտրելու և մաքրելու համար։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ կեդրոնական վարչութեան նոր տնօրէն Մէվլի պէյ շաբաթ օրէն իր պաշտօնին սկսաւ։

ՄՈՒՇԻ նոր կառավարիչ Հաճի Հասան Ֆեհմի էֆ. իր պաշտօնատեղին ժամաներ է։

ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ. —Փաստաբան Գառնիկ Ատիլ էֆ. ծրագիր մը մատուցանելով Մեծ-Եպարքոսին, հասոյթի երկու նոր աղբիւր ցոյց տուած է՝ մէկը, տարեկան 10-15,000 ոսկի՝ համազգային անկելանոցին և միւսը՝ 45,000 ոսկի՝ ելմտական գանձուն։ Առաջին մասը յանձնուած է ներքին գործոց նախարարութեան և երկրորդը՝ Պետական Խորհուրդին։

ՎԱՆԱՅ նահանգին, կ'ըսէ Սապահ, մեծ մասին մէջ հունձքերը առատ են այս տարի։ Կուսակալը տուրքերու կանոնաւոր գանձման մասին ալ միջոցներ ձեռք առած ըլլալով, ելմտական գանձուն համար բաւական շահաւոր պիտի ըլլայ։

ԺԱՆՏԱԽՏ. —Ուրբաթ օրը Աղեքսանդրիոյ մէջ ժանտախտէ երկու դէպք պատահեցան, որոնցմէ մէկը մահացաւ։

ԳԱՅՄԱԳԱՄՆԵՐԸ. — Բ. Դուռը նկատելով որ հանգստեան թոշակի սնտուկէն ամսաթոշակ ստացող և անպաշտօն վիճակի մէջ գտնուող գայմագամներու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ և սնտուկին հասոյթը կը նուազի, որոշեց որ ասկէ վերջը գայմագամի պաշտօնները եթէ բացը միան ատոնցմէ կարգուին, և առաջարկուած պաշտօնները չընդունողներուն ամսաթոշակները դադրին։

ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ 3 թիւ շոգենաւը որ ուրբաթ օրը ժամ 6 1/2ին Գարաքէօյի կամուրջէն ճամբայ ելած էր Եալովա երթալու համար, պարտաւորուեցաւ Մեծ Կղզիի առջեւը կենալ։ Գընալըի և Յէնէր Պաղչէի միջեւը շրջած նաւակ մը տեսած էր 3 թիւին նաւապետը։ Նաւակը որ Կ. Պոլսէն ոչխարներ կը տանէր Հէյպէլի, արդէն Մախսուսէի շոգենաւին ժամանելէն առաջ օգնութիւն ստացած էր Մեծ Կղզիի ալիւրի գործարանին շոգենաւակին կողմէ, որ դիպուածով անկէ կ'անցնէր։ Շոգենաւակը ազատած էր նաւակին մէջ գտնուող երկու հոգի, որոնք նաւակին եզերքէն կախուած էին։ 3 թիւին նաւապետը ջուրին վրայ յիսունի չափ ոչխարի դիակներ տեսնելով և կարծելով որ մարդիկ ալ վտանգի մէջ եղած ըլլան, շոգենաւը կեցնելով մակոյկ իջեցուց։ Մախսուսէի այդ շոգենաւը, կ'ըսէ Մօնիթէօռ, այդ պատճառաւ չէր որ Մեծ Կղզիի առջեւ կեցաւ, այլ ծովը ալեկոծուած էր և երեք թիւը խարիսխ չունենալով նաւապետը հաշիւ ըրած էր թէ Եալովայի առջեւ պիտի չկրնայ կենալ։

ԿԱՏՂԱԾ շուն մը, շաբաթ օրը, Պոլսոյ Սուլթան Ահմէտի կողմը տասներկու տարեկան Թուրք տղայ մը խածաւ։ Շունը բժշկական վարժարան ղրկուեցաւ քննուելու համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ Սեբաստիան Տ. Գրիգորիս Սրբազանի հիւանդութիւնը վերջին երկու օրերուն մէջ զգալի բարուոքում մը կրած է։ Երէկ, Ն. Սրբազնութիւնը իր բնակարանին պարտէզը իջնելով պտոյտ մը կատարեց, որ կազդուրեց զինքը։ Գիշերներն ալ բաւական հանգիստ կը քնանայ, բան մը ուրկէ զրկուած էր երկու ամսէ ի վեր։

—Ս. Պատրիարք Հայրը գիր մը ուղղելով Դատական Նախարարութեան, հաղորդեց թէ Խառն ժողովը շնորհակալութեամբ տեղեկացած է որ Վեհ. Սուլթանը հրամայած է Սիսի կաթողիկոսական ընտրութիւնը կատարել՝ անցեալ ընտրութեանց յար և նման եղանակաւ։ Ուստի, ընտրական գործողութեան օրինական սահմանի մէջ կատարուելուն հսկելու պաշտօնը Տ. Սահակ եպիսկոպոս Խապայեանի յանձնուած ըլլալով, կը խնդրէ որ Հալէպի և Ատանայի կուսակալութեանց ուղղուած յանձնարարականներ տրուին որպէս զի Խապայեան Սրբազան Ատանա երթալով, ըստ օրինի Սիսի թեմին եկեղեցականները և աշխարհականները հաւաքէ, ու ձեռնարկէ ընտրական գործողութեանց։

—Գաւառային բարեգործութեանց երկու հաճելի լուրեր կը հասնին մեզ այս առաւօտ Իզմիրէն և Եզրումէն։

Ստեփան էֆ. Թէգաւորեան և Տիկինը՝ Գարաթաշի մէջ իրենց ունեցած ծովեզերեայ միւլք տունը՝ կահ կարասիներով միասին՝ 5—600 ոսկի արժողութեամբ, օրինաւոր միջոցաւ նուիրած են Իզմիրի Ս. Լուսաւորչեան հիւանդանոցին, պայմանագիր ընդունելով Գաւառ. Վարչութենէն որ մինչեւ իրենց մահը իրաւունք ունենան այդ տանը մէջ բնակելու, կալուածական տուրքերը ու ապահովագրական ծախքերը վճարելով։ Նուիրատու ամուսինները անզաւակ են։

Եզրումի մեր Թղթակիցն ալ կը հաղորդէ թէ քաղաքին ազգայիններէն Ստեփան էֆ. Մհտ. Խաչատուրեան 600 ոսկի արժողութեամբ իր ջրաղացը ազգին կտակած է։ Նոյնպէս, Մհտ. Կարապետ էֆ. Տ. Ղուկասեան իր 250 ոսկի արժողութեամբ տունը կտակեր է քաղքին եկեղեցիին։

—Յայտնի է թէ Կեդր. Խառն Ժողովին որոշմամբ՝ Քեմախի վիճակը Երզնկայի վիճակին միացուցուած էր։ Այս անգամ Քեմախի ազգայինները հանրագիր մը ղրկած են Պատրիարքարան, որով կը խնդրեն դարձեալ առանձին վիճակ մը կազմել, յայտնելով որ իրենք իրենց առաջնորդական փոխանորդովը կը բաւականանան և բնաւ դժգոհութիւն չունին անկէ։

—Կրօն. Ժողովին որոշմամբ՝ Մուշի վանքի Հեղինցի Մկրտիչ վարդապետը Կոփոյ վանքը ղրկուած էր, իր անպատշաճ ընթացքին պատճառաւ կանոնական ապաշխարութեան ենթարկուելու։ Մուշի հրաժարեալ առաջն. փոխանորդ Տ. Վարդան վրդ.ապետ, ինչպէս նաեւ վանական միւս վարդապետները, խմբովին խնդրած են Պատրիարքարանէ որ բաւ համարուելով անոր ապաշխարութիւնը, ներում շնորհուի։

Ս. Պատրիարք Հայրը Կրօն. Ժողովին ուշադրութեան յանձնեց խնդիրը։

—Տիգրանակերտէն կը գրեն մեզ յուլիս 21 թուականով. «Յուլիս ամիսը շատ տօթագին եղաւ, և այս պատճառաւ բաւական թուով հիւանդներ կան, մեծ մասը աղքատ դասակարգէն։ Հացի գինը՝ բաղդատմամբ անցեալին՝ իջած է. քաշը 28 փարա։ Այս տարուան հունձքերը լաւ են, եթէ այսուհետեւ արմտիք չփոխադրուի դէպ ի Մուսուլ, հաւանական է որ աժանութիւն ունենանք։— Քաղաքիս Ս. Սարգիս եկեղեցիին վերաշինութեան համար առաջն. տեղապահը առժամեայ Թաղ. Խորհուրդ մը կազմեց։— Ազգ. Առաջնորդարանին և Բողոքականաց երէց Պատուելի Յակոբ Անտոնեանի միջեւ գոյացած համերաշխութիւնը՝ մեր որբերուն ազգ. վարժարան յաճախել և տօն ու կիրակի օրեր ալ եկեղեցի երթալու մասին, ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառած է։ —Նահանգիս Վալի. կուսակալը ամսոյս մէջ քննական պտոյտի ելաւ նախ Սիլվան և յետոյ Լէհ։»

—Իզմիրէն կը գրեն մեզ թէ Գաւ. Վարչութիւնը իր վրայ առեր է պարտուց բարձման ծանր հոգը և թէ ժողովականներէն Աբրահամեան, Եսայեան և Ասպուրճեան էֆ. ները արդէն իսկ ստորագրուեր են 300ական ոսկի, 100ին 3 տոկոսով։ Ուրիշ կարող ազգայիններ ալ պիտի հետեւին այս օրինակին։

—Ուսումնական Խորհուրդը իր ուրբաթ օրուան նիստին մէջ գլխաւորաբար զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։ 1. Շրջանաւարտից քննիչ յանձնաժողովը հրաժարական ղրկած ըլլալով, մերժեց անոր հրաժարականը և որոշեց խնդրել Ս. Պատրիարք Հօրմէն որ բարեհաճի ազդարարել Գում-Գափուի և Սամաթիոյ Թաղական Խորհուրդներուն որպէս զի փութան իրենց վարժարաններու այս տարուան շրջանաւարտները ներկայացնել այդ Յանձնաժողովին, քննութիւն անցընելու համար։— 2. Որոշեց հրաւիրել Ղալաթիոյ Կեդր. Վարժարանի Խնամակալութիւնը որպէս զի Ուսումն. Խորհուրդէն իբրեւ տարրական նախակրթարանի շրջանաւարտ վկայուած աշակերտները՝ երբ Կեդր. վարժարան մտնել ուզեն, զերծ կացուցուին մուտքի քննութենէ։—3. Կէտիկ-Փաշայի ազգ. վարժարանի ուսուցչական մարմինը ի նորոյ կազմուած և հաստատութիւնը խնդրուած ըլլալով, հաստատեց անոնցմէ հինգին ընտրութիւնը, իսկ մնացեալ երեքը՝ իբրեւ ոչ վկայեալ ուսուցիչներ՝ մերժեց, և միանգամայն որոշեց հրաւիրել Թաղ. Խորհուրդը որպէս զի երեքին տեղ ալ նորեր կարգելով, ամբողջ ուսուցչական խումբին ցանկը ներկայացնէ իրեն։— 4. Ուսուցիչ Պետրոս էֆ. Համամճեան Բերայի ազգ. վարժարանին մէջ կիրակնօրեայ դասախօսութիւն մը հաստատելու առաջարկութիւն բերած ըլլալով, իբրեւ օգտակար առաջարկութիւն մը ընդունելի գտաւ զայն։

—Պրուսայէն կը գրեն մեզ. «Ազգ. վարժարանի վաստակաւոր ուսուցիչներէն մէկը, Յովհաննէս էֆ. Տէր-Դաւիթեան, կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետքը մեռաւ 65 տարեկան։ Յուլիս 30, ուրբաթ, Ս. Աստուածածին եկեղեցին կատարուեցաւ յուղարկաւորութիւնը։ Որչափ որ ալ աշխատուած էր յուղարկաւորութիւնը հանդիսաւոր ընել, սակայն [illegible] անշուք բան մըն էր քառասուն տարուան աշխատաւորի մը համար։ Մասնաւորապէս աչքի կը զարնէր իր սաներուն մեծամասնութեան բացակայութիւնը։ Յովհաննէս էֆ. Տէր-Դաւիթեան բնիկ Կիւմիւշխանեցի էր և աշակերտած Ռափայէլ Գալֆի։ Կիպրոսական շրջանը աւարտելէն վերջը, ժամանակ մը օգնական ուսուցչի պաշտօն վարած է նոյն վարժարանին մէջ։ Իր սիրական ծիւղն էր ուսուցչութիւնը։ Շրջանաւարտ ըլլալէն երկու տարի վերջը ծննդավայրը վերադառնալով՝ հոն ամուսնացած և ժամանակ մըն ալ առեւտուրով զբաղած է։ 1860 թուականին Պրուսա գալով ուսուցչական պաշտօնով հոս մնաց մինչեւ իր մահը։ Զարգացման այնքան հետամուտ էր որ ամէն նոր և կարեւոր հրատարակութիւն անպատճառ տեղ մը ունէր իր գրադարանին մէջ, ինչ որ հազուագիւտ բան մըն է մեր ուսուցիչներէն շատերուն համար։ Յովհաննէս էֆ. Տէր-Դաւիթեանի մահը Պրուսացիներուս համար զգալի կորուստ մը եղաւ։»

ԱԶԴ

Ազգ. Կեդր. Վարժարանի

Ազգ. Կեդր. Վարժարանի Դ. կարգը մտնել փափաքողները կը հրաւիրուին ներկայանալ վարժարանիս ընդհանուր հսկողին, մինչեւ օգոստ. 14, ամէն ԴՇ. ԵՇ. և ՇԲ. օրեր, կէս օրէն առաջ և արձանագրել տալ իրենց անունները։

(Խնամակալութիւն)

Ղալաթիա, 31 յուլիս 1—4

Հեռագիր

ՅՈՒԶՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ
Պ. ԲՈԼ ՏԷՌՈՒԼԷՏԻ

ԲԱՐԻԶ, 12 Օգոստոս. — Պ. Բոլ Տէռուլէտ այս առտու ձերբակալուեցաւ Բարիզի մօտ, Շուազի Լըռուայի մէջ։

—Պ. Տէռուլէտի հետ ձերբակալուած են նաեւ 15 հոգի։ Աժանս Հավասի մէկ զեկոյցին նայելով, այս ձերբակալման պատճառն է կառավարութեան ձեւը փոխելու նոր փորձ մը՝ զոր ըրեր է Պ. Տէռուլէտ։ Ամբաստանեալները կը պատկանին Արքայական Երիտասարդութեան, Հայրենասէրներու և Հակասեմականներու դաշնակցութեան։ Կատարուած քննութիւններէն հասկցուած է թէ ձերբակալուողները միտք ունէին բռնի ոյժով մը ձեռք անցընել երկրին վարչութիւնը։ Շատ խիստ հսկողութիւն կը կատարուի։ Գործին քննութիւնը յանձնուած է հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Ֆապրի։ Ձերբակալեալներուն մէջ կը գտնուին Հակասեմական Դաշնակցութեան նախագահ Պ. Կէռէն և Հայրենասէրներու ու Արքայական Դաշնակցութեանց անդամներէն Պ. Պ. Պարիյեն և Պալլէռ։

—Յոյցերու մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեան տակ ձերբակալուող մարդոց մէջ կը գտնուին նաեւ Պ. Պիւֆֆէ՝ խորհրդական Օրլէանի դուքսին, Պ. Թիպօ՝ նախկին խորհրդական զօրավար Պուլանժէի, Պ. Մարսէլ Հապէռ՝ երեսփոխան, Պ. տը Ռըշանքուռ, Պ. տը Մօնիքուռ, Պ. տը Շըվիլյէր, Պ. Ժիւառ՝ ատենադպիր հակասեմական դաշնակցութեան։ Այդ դաշնակցութեան նախագահը՝ Պ. Կէռէն, դաշնակցութեան կեդրոնին մէջ կը գտնուի չորս հակասեմականներու հետ՝ երբ ոստիկաններ եկան զինքը ձերբակալելու։ Պ. Կէռէն և իր ընկերները, հրացան ի ձեռին սպառնացան ոստիկաններուն վրայ կրակ ընել։ Ոստիկանները դուրս ելան կեդրոնէն։ Պ. Կէռէնի սեփական տունը կնիքի տակ առնուեցաւ։ Իր ձերբակալումը պիտի կատարուի այն ատեն՝ երբ տուն երթալու համար դուրս ելլէ կեդրոնէն։ Բոլոր ձերբակալութեանց պատճառն է արքայականներու և հակասեմականներու կողմէ կատարուած նոր ցոյց մը։ Հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Ֆապր սկսաւ ամբաստանեալները հարցաքննել։ Ֆրանսական Հայրենիքի Դաշնակցութեան օրկանին Լը Բըբլ Ֆռանսէի դէմ դատ բացուեցաւ, տիրող վարչական դրութեան դէմ զինուորներ անկարգապահութեան հրաւիրած ըլլալուն համար։

—Պ. Տէռուլէտի կողմէ Ռէյլիի զօրանոցին մէջ կատարուած փորձին քննութեան հետեւանքով, կառավարութիւնը ձերբակալման քառասուն հրամանագիր հանեց։ Պ. Տէռուլէտ ձերբակալուեցաւ։ Պ. Պ. Թիէպօ և Մառսէլ Հապէռ փախած են։ (Ուրիշ հեռագիրներ կ'ըսեն թէ երկուքն ալ ձերբակալուած են)։ Պ. Ժիւլ Կէռէն՝ հակասեմականներու կեդրոնին մէջ ապաստանած է, սպառնալով զինքը ձերբակալելու համար գալիք ոստիկաններուն. բազմաթիւ խուզարկութիւններ կատարուեցան Բարիզի և գաւառներուն մէջ։ Բարիզի ժողովուրդը բոլորովին հանդարտ է և անտարբերութիւն ցոյց կու տայ։ Պորսային գիները հաստատուն են։

—Պ. Պ. Տէռուլէտ ու Մառսէլ Հապէռ այս առտու ձերբակալուեցան իրենց բնակարաններուն մէջ։

ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ՎԵՐԱԴԱՏՈՒՄԸ

ՌԷՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՎԿԱՆԵՐՈՒ ՆԻՍՏԸ
Պ. ԲԷՌԻԷ ՆԻ ԶՕՐ. ՄԷՌՍԻԷ ԴԷՄ ԱՌ ԴԷՄ

ՅՈՅՑԵՐԸ ՌԷՆԻ ՄԷՋ

ՌԷՆ, 12 Օգոստոս. — Զինուորական Ատեանը այս առտու վերսկսաւ հրապարակային դատավարութեան։ Նախագահը Տրէյֆիւսը հարցաքննեց Պորտրոյին այն օրինակին վրայ՝ որ իր հագուստին աստառին տակէն ելած էր Ռէ կղզիին մէջ։ Ամբաստանեալը ճշդեց այդ կէտը։ Անկէ ետքը սկսաւ վկաներու ունկնդրութիւնը։ Կոչուած առաջին վկան էր Պէրլինի ֆրանսական դեսպանատան քարտուղար Պ. Տըլառօշ-Վէռնէ՝ որ Տրէյֆիւսի առաջին դատին ժամանակ պաշտօնեայ էր արտաքին գործոց Նախարարութեան մէջ։

—Պ. Տըլառօշ-Վէռնէ յայտարարեց թէ 1894 Նոյեմբեր 2 թուակիր հեռագրին (Բանիձարտի գնդապետին հեռագիրը) թարգմանութեան աշխատութիւնը շատ մանրակրկիտ եղած է և թէ քանի մը թարգմանութիւններ եղած են՝ գործին դժուարութեան պատճառաւ։ Պ. Բալէօլոկ յայտարարեց թէ պաշտօնապէս մէկ օրինակ մը միայն ներկայացուած է արտաքին գործոց նախարարութեան։ Յետոյ կանչուեցաւ Հանրապետութեան նախկին նախագահ Պ. Քազիմիր-Բէռիէ որ յայտարարեց. «Բովանդակ ճշմարտութիւնը պիտի ըսեմ առանց վերապահութեան, առանց բան մը ծածկելու. չեմ գիտեր բան մը որուն վրայ լռութեամբ անցնիլ հարկ ըլլայ և զոր արդէն ըսած չըլլամ։»

—Պ. Քազիմիր-Բէռիէ կրկնեց այն յայտարարութիւնները զորս ըրած էր վճռաբեկ ատեանին առջեւ։ Ահաւասիկ իր ըսածներուն կարեւորները. 1895 յունուար 5ին՝ Գերմանիոյ դեսպանը այցելութիւն մը տուաւ Պ. Շառլ Տիւբիւիի, այն ատեն Նախարարապետ, և անոր ցուցուց հեռագիր մը՝ որուն մէջ Գերմանիոյ Նախարարապետ Հօհէնլօէ իշխանը՝ Վիլհէլմ կայսեր անունով կը խնդրէր որ Բարիզի գերմանական դեսպանին համար ունկնդրութիւն մը ձեռք ձգէ Հանրապետութեան նախագահէն (Պ. Բէռիէ)։ Գերմանիոյ նախարարապետին հեռագիրը կը յանձնարարէր Բարիզի գերման դեսպան Պ. Միւնսթէրի՝ խնդրին վրայ անձնապէս խօսիլ ինծի հետ։ Հօհէնլօէ իշխանը կը հարցնէր թէ ինչո՞ւ Գերմանիոյ անունը խառնուած է Տրէյֆիւսի դատին, և այդ մասին բացատրական հերքում մը կը պահանջէր։ Բան մը որ ետքը միջադէպը փակուեցաւ։

Պ. Քազիմիր Բէռիէ հերքեց ընդունած ըլլալ Տրէյֆիւսի ազգականներուն այցելութիւնը։ Միմիայն Տրէյֆիւսի փաստաբանը Պ. Տըմանժ, Պ. Վալտէք-Ռուսօ և Պ. Ժօզէֆ Ռէյնաք խօսած են իրեն հետ դատին վրայ։ Պ. Բէռիէ յայտարարեց նաեւ թէ գաղտնի պարունակութեան տեղեկացած էր Տրէյֆիւսի դատապարտութենէն 14 օր ետքը միայն. «Չեմ գիտեր թէ, ըսաւ, կարելի՞ է պարուրայ անունը տալ անոր» (շարժումներ)։ Պ. Բէռիէ հաստատեց թէ առանց դարձուածքի խօսած է Միւնսթէր կոմսին հետ և թէ իր հրաժարումը ո՛ և է առնչութիւն չունի Գերմանիոյ դեսպանին այցելութեանց հետ։ Կը կարծեմ թէ Ֆրանսա ազատ է իր որոշումներուն մէջ և թէ ոչ մէկին կախում ունի։»

Պ. Տըմանժ գովեց Պ. Քազիմիր Բէռիէի ուղղամտութիւնը և յիշեցուց թէ 1894ի դատին ժամանակ լրագիրները հրատարակեցին Տրէյֆիւսի մէկ յայտարարութիւնը՝ որուն համեմատ իբր թէ Պ. Բէռիէ պիտի արգիլէր դատավարութեան դռնփակ տեղի ունենալը։ Պ. Քազիմիր Բէռիէ յայտարարեց թէ այդ լուրը սուտ է. խնդրեց որ լուսաբանուի այդ կէտը ու երեւան հանուի հանուի սուտը։ Տրէյֆիւս յայտարարեց թէ իր խօսքը խեղաթիւրուած են։

Պ. Քազիմիր Բէռիէի վկայութիւնը աւարտած ըլլալով, վկայութեան կոչուեցաւ զօրավար Մէռսիէ։ Պատերազմական նախարարը խօսեցաւ լրտեսութեան գործերու վրայ՝ որոնց տեղեկացած էր 1894ին։ Պատմեց թէ տեղեկութեանց դիւանին այն ատենուան պետին՝ Սանտէռ գնդապետէն տեղեկութիւններ ունեցած էր այն լրտեսութեան կազմակերպութեան մասին՝ զոր հաստատած էր Բարիզի գերման դեսպանատան զինուորական կցորդ Շվարձքօբէն գնդապետը։ Զօրավարը յայտնեց թէ այն ատեն, իր առաջարկութեամբ, արտաքին գործոց նախարարութիւնը միջամտեց կոմս Միւնսթէրի մօտ՝ որպէս զի դադրեցուցուի լրտեսութիւնը։

(Հեռագիրը՝ հոս հետեւեալ նախադասութիւնը կը պարունակէ զոր կը թարգմանենք, հակառակ մութ ըլլալուն)

«Տեղեկագիր. կը կարդացուի Սատանայի կղզիին մէջ Տրէյֆիւսի ըրած խոստովանութիւններուն վրայ. այդ տեղեկագրին մէջ ակնարկութիւն կ'ըլլայ Տրէյֆիւսի կողմէ Պ. Բէռիէի տրուած խօսքի մը մասին։»

Պ. Քազիմիր Բէռիէ բողոքեց։ Զօրավար Մէռսիէ յայտարարեց թէ չի կարծեր որ ակնարկութիւնը ճիշդ համաձայնութիւն մը ունենայ։ Պ. Բէռիէ շնորհակալութիւն յայտնեց հեգնութեամբ։

Զօրավար Մէռսիէ [illegible] անցաւ գաղտնի պարունակութեան և բացատրութիւններ տուաւ այն գաղտնի թուղթերուն մասին որոնք 1894ի զինուորական ատեանին հաղորդուեցան։ Ըսաւ թէ 1894ին կատարուած գործերը հասկնալու համար պէտք է ճանչնալ այն ատենուան քաղաքական կացութիւնը։ «Պ. Քազիմիր Բէռիէ, յարեց պատերազմական նախկին նախարարը, սահմանադրական անպատասխանատուութեան ապաստանեցաւ, Միւնսթէր կոմսին չպատասխանելու և այդ հոգը ձգելու համար Պ. Հանոթոյի վրայ, այն ատեն արտաքին գործոց նախարար։ Զօրավարը շարունակեց սա կերպով. «Պ. Բէռիէ ձեզի չըսաւ թէ ես ու Պ. Տիւբիւի մինչեւ կէս գիշեր Ելիզէի պալատը մնացինք, թէ կը սպասէինք որ մեզի հաղորդուին Վիլհէլմ կայսեր ու Միւնսթէր կոմսին միջեւ փոխանակուած հեռագիրները, հարցնելով իրարու որ խաղաղութի՞ւն պիտի ըլլայ անոր հետեւանքը թէ պատերազմ։ Միւնսթէր կոմսը Պէրլինէն հրահանգի կը սպասէր իր անցագիրները ետ առնելու համար։ (Երկարատեւ շարժումներ)։ Հրաման տուած էի բանակին ընդհանուր սպայակոյտին պետ զօրավար տը Պուատէֆրի որպէս զի բաւականաչափ սպաներու հետ պատրաստ ըլլայ բանակը շարժման վիճակի մէջ դնելու։ Պատերազմէն երկու մատ միայն հեռու էինք. մեծ անստուգութեան մը մէջ կը գտնուէինք. չէինք գիտեր թէ Ռուսիա մեզի հետ յառաջ պիտի քալէ՞ր։ Պէտք էր որ կարելին ընէինք պատերազմէն խուսափելու համար։ Չէր կրնար զինուորական ատեանին անդամներէն պահել գաղտնի թուղթերը՝ որոնք վերջին ծայր կարեւորութիւն ունէին։»

Զօրավար Մէրսիէ՝ Պոռտրոյին հետ առնչութիւն ունեցող բոլոր թուղթերուն վրայ խօսելէ ետքը, ճգնեցաւ ցուցնել (.°) թէ Տրէյֆիւս օտար տէրութեան մը յանձնած է Պոռտրոյին յիշատակած թուղթերը, հակառակ ուրանալուն։ «Եթէ, ըսաւ, ամենաթեթեւ տարակոյս մը ունենայի, պիտի ըսէի Տրէյֆիւսի. — Անմեղ ես։»

Զօրավարը հազիւ այս խօսքը ըսած, Տրէյֆիւս ցատքեց տեղէն և սպառնալից դիրքով մը ու կռուփը զօրավարին ուղղած՝ գոչեց.

—Պէտք է որ ըսէք ատիկա։

Ոստիկան-զինուորներու հարիւրապետը՝ որ անոր վրայ կը հսկէր, կեցուց զայն։ (Մեծ յուզում)։

Զօրավար Մէռսիէ շարունակել սկսաւ.

—Անոր մեղապարտութեանը մասին համոզումս աւելի զօրացաւ։

Տրէյֆիւս նորէն աղաղակեց.

—Ապացուցէ՛ք, ապացուցէ՛ք։ (Մեծ յուզում)։

Այն վայրկեանին ուր նախագահը կը պատրաստուէր նիստը փակել, Պ. Քազիմիր Բէռիէ խօսք ուզեց։ Հանրապետութեան նախկին նախագահը խնդրեց որ ինքն ալ խօսի զօրավար Մէռսիէի դէմ։ Նիստը փակուեցաւ։ Ցոյցեր եղան ի նպաստ և ընդդէմ Տրէյֆիւսի։ Ձերբակալութիւն մը տեղի ունեցաւ։

—Զինուորական ատեանէն դուրս ելած պահուն՝ զօրավար Մէռսիէ բուռն ցոյցերու առարկայ եղաւ։ Մէկ կողմէ «Կեցցէ՛ բանակը», «Կեցցէ՛ Մէռսիէ» կ'աղաղակէին, միւս կողմէ «Կեցցէ՛ արդարութիւնը», «Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը», «Անկցին Ճիզուիթները»։ Մարդ մը՝ զօրավար Մէռսիէն «Մարդասպան» կոչած ըլլալուն համար ձերբակալուեցաւ։ Ոստիկանութիւնը խիստ վերահաստատեց բարեկարգութիւնը։

Ընդհանուրին տպաւորութիւնը սա է թէ այս նիստը նպաստաւոր եղաւ Տրէյֆիւսի համար։ Յառաջիկայ նիստը տեղի պիտի ունենայ երկուշաբթի։

ԲԷՌԼԻՆ, 12 օգոստոս. —Բէռլինի իտալական դեսպանը Չինու կառավարութեան բացարձակապէս առաջարկեց իտալական դրամատէրներու խումբի մը արտօնութիւն տալ երկաթուղիի գանազան գիծերու շինութեանը համար։ Ընդհանուր կարծիքը սա է թէ Չինու կառավարութիւնը աննպաստ պատասխան մը պիտի տայ։

ՄԱՏՐԻՏ. —Պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ Մատրիտի զինուորական բարձրագոյն ատեանին վճիռը՝ Սանթիակոյի (Քուպա) անձնատուութեան պատասխանատուներու դատին համար։ Ատեանը անպարտ կ'արձակէ բոլոր զօրավարները ու բարձրաստիճան սպաները, բայց կը հրամայէ քննութիւն կատարել երեւան հանելու համար թէ որո՞նք են պատասխանատուները ճակատամարտի միջոցներու չգոյութեանը որ Սանթիակոյի անձնատուութիւնը առաջ բերած է։

ՍՕՖԻԱ. — Անհիմն են եւրոպական քանի մը լրագիրներու այն լուրերը թէ Պ. Կրէքով նախարարութիւնը պիտի հրաժարի և թէ կառավարական կուսակցութեան մէջ երկպառակութիւն մը առաջ եկած է։ Նախարարութեան մէջ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ։ Նախարարապետը ու ներքին գործոց նախարարը շրջաբերական մը ստորագրեցին և անցեալ շաբթու գաւառները գտնուող իրենց բարեկամներուն ղրկեցին, յանձնարարելով որ համաձայնութեամբ գործեն գաւառային Խորհուրդներու ընտրութեան գործին մէջ որ վաղը պիտի կատարուի ամբողջ Պուլկարիոյ մէջ։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 13 օգոստոս.—Բարիզի ոստիկանութեան կողմէ տրուած ձերբակալման հրամանագիրներէն քսաներեքը գործադրուեցան։ Ձերբակալուածներուն մէջ կան Օրլէանի դուքսին քարտուղար Պ. Պիւֆֆէ և Պ. Շըվիլյէռ։ Տասնըչորս հրամանագիրներ ալ պիտի գործադրուին։ Պ. Պ. Մառսէլ Հապէռ ու Թիէպօ տակաւին ձերբակալուած չեն։ Հակասեմական դաշնակցութեան նախագահ Պ. Կէրէն տակաւին ապաստանած կը մնայ դաշնակցութեան կեդրոնին մէջ։ Հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Ֆապր ամբողջ օրը քննեց խուզարկութեանց ատենուն ձեռք անցուած գրութիւնները։ Պիտի քննուի սա խնդիրը թէ ամբաստանեալները գերագոյն ատեանին առջե՞ւ պէտք է ղրկուին՝ պետութեան անդորրութեանը դէմ դաւադրած ըլլալնուն համար՝ նպատակ ունենալով փոխել տիրող վարչական դրութիւնը։ Հանրապետական լրագիրները կը հաւանին կառավարութեան ազդու ընթացքին։ Բարիզի մէջ կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ։

ՌԷՆ. — Տրէյֆիւսի փաստաբան Պ. Տըմանժ, զինուորական ատեանի շաբաթ օրուան նիստին և Մէռսիէ զօրավարին վկայութեան վրայ խօսած պահուն ըսաւ թէ բոլորովին վստահ է թէ Տրէյֆիւս անպարտ պիտի արձակուի։

ՍՕՖԻԱ — Նախարարական տագնապ մը մօտալուտ է։ Պ. Կրէքով դահլիճը պիտի վերակազմէ քանի մը նոր տարրերով։

ԱԶԴ

Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան

1315 տարւոյ սեպտեմբեր ամիսը մօտենալուն, որ ոգելից ըմպելիներու վաճառատեղիներու տուրքին երկրորդ վճարման թուականն է, Օսմ. Հանրային Պարտքի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ շահագրգռուողներուն որոնք հաստատուած են թէ՛ Կ. Պոլիս և թէ՛ շրջակաները, թէ պարտաւոր են ոգելից ըմպելիներու յատուկ կանոնագրին 14-րդ յօդուածին համաձայն անձամբ ներկայանալ օգոստոս ամսուան մէջ, ոգելից ըմպելիներու տեսչութեան, Կ. Պոլիս, կանոնական արտօնագիրը ստանալու համար։ Միանգամայն կը ծանուցուի թէ յիշեալ տեսչութիւնը սկսած է, այսօրուընէ սկսեալ, տուրքերը հաւաքել և թէզքերէները յանձնել։ Անոնք որ չներկայանան մինչեւ սեպտ. 1, օրէնքին տրամադրած տուգանքներուն պիտի ենթարկուին։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս, 29 յուլիս 1—12

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քօնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ռ.	25	14
Ամէնէն բարձր գին	»	25	15 1/2
Ամէնէն վար գին	»	25	13 1/2
Ռումէլիի երկթ. գոց.	Ֆր.	124	50
Ամէնէն բարձր գին	»	124	75
Ամէնէն վար գին	»	124	25

ԲԱՑՈՒՄ 2 Օգոստ.

Օսմ. Քօնսոլիտէ Սեռի Դ.	Փ. Կ.	25	15
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	124	62
Օսմանիյէ		421	—
Ռէժի		369	
Օսմ. Պանքա		13	20
Քրէտի Ժէնէրալ ՕՑՑմ.		2	30
Երկրագործական Պանքա		7	—
Սօս. ՕՑ. Տանժ է Վալէօռ	Ա. Ռ.	3	12
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		4	20
Թրամուէյ բաժնեթ.		645	—
» ժուիսանս		237	—
» պարտաթ.	Ֆր.	490	—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	301	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	481	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	09
Անգլիական ոսկի	»	109	37
Պոլ Էմբէրիալ	»	90	10
Քրիմիզ	»	51	14
Մէճիտիէ արծաթ	»	107	39
Մէճիտիէ	»	89	
Ռուսիոյ Թղթադրամ	Օ. Ռ.	9	60

Վաղը՝ Եւրոպացւոց Վերափոխումն Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ղալաթիոյ սակարանը գոց պիտի ըլլայ։

Ի՞ՆՉ ԿԵՐՑՆԵՄ ՏՂԵԿԻՍ

Տղաք երբ հինգ վեց ամսու ըլլան, մայրերը անոնց բար ուտելիք մը գտնելու հետամուտ կ՚ըլլան, ինչ որ շատ բնական է, ըստ որում, մայրական կաթը որչափ ալ առատ ու զօրաւոր ըլլայ, այլեւս անբաւական կը դառնայ տըղաքն ուժովցնելու, երբ վեց ամսու ըլլան անոնք։ Բարիզի ամէնէն հռչակուած բժիշկը Տքթ. Ֆալիէռ, նկատողութեան առնելով այս կարեւոր խնդիրը, երկար փորձերէ ու զննութիւններէ վերջ, յաջողած է հնարել տղոց համար առաջին կարգի սնունդ մը, ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌ անուամբ, որ Բարիզի, Լոնտոնի և Վիէննայի Բժշկական Համալսարաններէն գընահատուելով, բոլոր քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ ընդհանրացած է։ ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌը շօքօլաի պէս խիստ քաղցրահամ է և միեւնոյն ժամանակ վերջին աստիճան սննդարար ու կազդուրիչ. մայրական կաթին կրկին անգամը սնունդ կը պարունակէ, զոր ուտող տղաք կը սընանին, կ՚ուժովնան, կ՚աճին, կը կայտառանան, չուտով ոտքի կ՚ելլեն և առանց հիւանդանալու ակռայ կը հանեն։

Հազարաւոր օրինակներ կ՚ապացուցանեն որ Ֆոսֆաթին Ֆալիէռով մեծցող տըղաք, քաջողջ, ուժեղ, զօրաւոր և կայտառ մարդիկ եղած են ապագային։

Ամէն հասակէ անձինք անհրաժեշտ է որ գործածեն այս սքանչելի սնունդը։ Մանաւանդ ծերեր, հիւանդութենէ ապաքինողներ, ծծմայրեր ու նիհարներ, որոնց վերջին աստիճանի ոյժ, սնունդ և կորով կու տայ։

ՖՕՍՖԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌը կը ծախուի Կ. Պոլսոյ և գաւառներու մեծ դեղարաններուն ու դեղի մթերանոցներուն մէջ։

4—26

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.

Ամենահին Միջազգային Ընկ.ն
Կենաց վրայ ապահովագրութեան
Տնօրէնութիւն յԵւրոպա

Բարիզ 1 և 3 Լը Բէլթիէ փողոց (Պուլվառ տէ Իթալիէնի անկիւնը)։ Ընկերութեան շէնքերն այժմ կը վերաշինուին, որով իր գրասենեակներն առժամաբար փոխադրուած են Նոդր-Տամ տէ Վիքդուառ փողոց Թ. 42։

1898 Յունուար 1ին ամբողջովին իրականացած երաշխաւորութեան պատրաստ գումարն է ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՐ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԻԼԻՈՆ ֆր.։ Ապահովագրութիւն որ կը բանի՝ 4,545,160,943 ֆր.։ Ընկերութեան հիմնուելէն ի վեր՝ 1845՝ ապահովագրեալներու վճարուած՝ մէկ միլիառ 320 միլիոն։

1898ին հնչուն դրամով վճարելի շահերն են 14,400,000 ֆր., 1897էն 1,424,000 ֆր. աւելի։

ԼԱ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ունի 300,000է աւելի անդամ, որոնք Ընկերութիւնը կը կազմեն, որոնց կըպատկանի Ընկերութիւնն և որոց կը վերաբերին Ընկերութեան բոլոր շահերը։ Եթէ մասնակից էք, և կամ տակաւին չէք, խիստ շահեկան է ձեզի համար ճանչնալ Ընկերութեան մասնաւոր կարգադրութիւնները։ Օրինակի համար մանրամասն տեղեկութիւններ ուզեցէք իբրեւ հասութաբեր գործ ապահովագրութեան վրայ որ հարիւրին չորս երաշխաւորեալ տոկոս ունի. նոյնպէս սարեվճարներու ետ տըրուելու ձեւով ապահովագրութեան վրայ, ի դէպ մահու որոշեալ ժամանակամիջոցի մէջ։ Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ճ. ՈՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Քննիչ-Պատուիրակ
Ա. ՁՈՒՀԱՃԵԱՆ
Վօյվօտա փողոց Վիթալիս խան Ղալաթիա

Լ'ԱՆՔՌԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԷՆԷՆ ՀԻՆ, ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երաշխաւորութեան գումար 147 միլիոն. | 1871էն մինչեւ 1897 վճարուած գումար 239 միլիոն։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Գ. Գ. Կոմս Լըտմոն Զիչի, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական, Նախագահ
» Ռուտոլֆ Հօեօս, Դեր-Նախագահ.
» Ժօզէֆ Հօեօս, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական.
» Գօլոմոն Նաքօ, » » » »
» Անթուան Բրօքէշ տ՚Օսթէն.
Թէոտոր Բոնձէն
Ժան տը Վէնինկ-Ինկէնհայմ

Կառավարութեան Քօմիսէր
Գ. ԺԱՆ ՄԻՒՔ, կայս. և Թագ. Նախարարական խորհրդական
Ընդհանուր գործակալ. ԼԻՕՆԷԼ ԳՕՆՏԻ
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ. Բերա, Թիւնէլի հրապարակը, Սարաֆօղլուի տուն։
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ 176

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

1899 Մայիս 20էն սկսեալ մինչեւ նոր տնօրինութիւն

Եւրոպական եզերքէն Կամուրջ

11 —	Միրկ. Ր. հիս. պէպ. արն. գրչ. օրթ. պշկ.	20
11 —	Ենիմ. մէզպ. պէօյք. Թրպ. ենք. սթն. պօյճ. պիտի հաղորդակցի	43
11 45	Գօյճ. Ր. հիս. պէպ. արն. գրչ. օրթ. պշկ.	34
11 45	Ենմ. մէզպ. պէօյք. քրճպ. Թրպ. ենք. միրկ. պիտի հաղորդակցի	46
12 30	Մրկ. Ր. հիս. պէպ. արն. գրչ. օրթ. պշկ.	18
11 55	Պէօք. պէյզ. բշպ. ենք. գնլ. Ր. Ա. հիս. գնտ. վանք. չնկ. պէյլ. զզկ. Սկտ.	44
12 30	Ենմ. մէզպ. պէօյք. Թրպ. ենք. սթէն. պօյճ. պիտի հաղորդակցի պշկ.	40
12 45	Ր. Ա. զվզ. ենմ. մէզ. պէօյք. Թրպ. պէյզ. բշպ. չպք. գնլ. Ա. հիս. գնտ. պշկ.	17
1 15	Գօյճ. ր. հիս. պէպ. արն. գրչ. օրթ. պէշ.	20
1 30	Ենմ. մզր. պէյքտ. Թրպ. ենք. էմրկ. պշկ.	21
2 15	Էմրկ. Ր. հիս. պէպ. արն. գրչ. օրթ. պշկ.	33
2 03	Ր. Ա. զվք. ենմ. մզր. պէյքտ. Թրպ. ենք. սթէն. պօյճ.	43
3 10	Գօյճ. Ր. Հիս. պէպ. արն. գրչ. օրթ. պշկ.	18
2 42	Պէյզք. պէյզ. բշպ. չիպ. Ա. հիս. գնտ. պշկ.	46
4 —	Միրկ. Ր. հիս. պէպ. արն. գրչ. օրթ. պշկ.	21
4 —	Ենմ. մզր. պյքտ. Թրպ. ենք. սթն. պօյճ.	40
4 40	Գօյճ. Ր. հիս. պէպ. արն. գրչ. օրթ. պշկ.	33
5 30	Ենմ. մզրպ. պէյքտ. Թրպ. ենիք. միրկ. Ր. հիս. պէպ. արնվ. օրթ. պէշկ.	45
6 30	Պէյզ. ենք. զանլ. միրկ. Ա. հիս. գանտլ. պէպ. արնվ. չէնկ. պէյլ. Զուզկ. սկիւտ.	20
6 45	Ր. Ա. զավ. ենմ. մէզր. պյքտ. Թրպ. ենք սթէն. պօյճ. Ր. հիս. պէպ. արնվ. Գրչ. օրթ. պէշկ.	23
7 30	Ենմ. մզր. պյքտ. Թրպ. պյզ. բշպ. ենք. գնլ. Ա. հիս. գնտլ. վնք. չնկ. պէյլ. զզկ. պշկ.	34
8 36	Ր. Ա. զավ. ենմ. մէզր. պյքտ. Թրպ. պէյզ բշպ. չպք. զանլ. Ա. հիս. գնտլ. վնք. չէնկ. պէյլ. զուզկ. սկիւտ.	17
9 —	Ենմ. մզրպ. պյքտ. Թրպ. ենիք. սթէն. միրկ. Ր. հիս. պէպ արն օրթ պէշկ	18
10 —	Ենմ. մէզար. պէօյք. Թարապ. ենիք. պօյաճ. ր. հիսար պէշկիք։	44
10 35	Միրկ. պօյճ. պէպ. արն. գրչ. օրթ.	46
11 —	Ենմ. մէզր. պէյքտ. Թրպ. ենիք. միրկ. Ր. հիս. արն. պէշկ։	21

Ասիական եզերքէն Կամուրջ

10 45	Պէյզ. Ա. հիս. գնտլ. վանք. չէնկ. պէյլ. զզկ. սկիտ.	45
11 15	Պէյզ. փշպճ. չպքլ. զանլ. Ա. հիս. հետեւեալ շոգենաւին պիտի հաղորդակցի	21
11 45	Ա. հիս. գնտ. վնիք. Չնկ. պէյլ. Զզկ. պշկ.	33
12 15	Պէյզ. բշպճ. ենիք. զանլ. Ր. Ա. հիս. գնտլ. վնիք. չնկլ. պէյլ. զուզկ. սկիւտ։	44
1 30	Պէյզ Փշպճ Չպքլ Զանլ Ա Հիս պէշկ։	17
2 —	Ա. հիս. գնտլ. վնիք. չնկ. պէյլ. զզկ. պշկ.	45
3 15	Չնկլ. պէյլ. զզկն. սկիւտ։	17
3 —	Պէյզ. փշպճ. չպքլ. զանլ. Ա. հիս. գնտ. պշկ։	46
3 30	Ա. հիս. գնտլ. վնք. չնկ. պէյլ. զզկ. պշկ։	34
4 30	Պէյզ. փշպ. չպքլ. գնլ. Ա. հիս. գնտ. սկ.	44
5 —	Ա. հիս. գնտլ. վնիք. չնկլ. պէյլ. զզկ. պշկ.	43
6 30	Պէյզ. ենիք. զանլ. միրկ. Ր. Ա. Հիս. գնտ. պէպ. արնվ. չնկ. պէյլ. զզկ. սկիտ։	20
8 —	Պէյզ. փշպ. ենիք. զանլ. Ա. հիս. գնտլ. վնիք. չէնկլ. պէյլ. զզկ. պէշկ։	31
9 15	Պէյզ. փշպ. չպքլ. զանլ. Ա. հիս. գնտլ. վնիք. չնկ. պէյլ. զուզկ. սկիւտ։	17
10 10	Ա. հիսարէն ուղղակի կամուրջ։	45
10 30	Պէյզ. ենիք. զանլ. Ա. հիս. զանտ. չնկլ. պէյլ. զուզկ. սկիւտ.	33
11 10	Վանիքիւղէն ուղղակի կամուրջ։	34

Կամուրջէն Եւրոպական եզերք

11 45	Պէշկ. օրթ. գրչ. արն. պէպ. Ր. հիս. պօյճ. ենիք. Թրպ. պէյքտ. մզրպ. ենիմ։	21
12 20	պէշկ. օրթ. արն. պէպ. Ր. հիս. միրկ.	20
12 45	պէշկ. միրկ. սթէն. ենիք. Թրպ. պյքտ. մզրպ. ենիմ. Ր. Ա. զավաք։	43
1 15	Օրթ. գրչշ. արն. պէպ. Ր. հիս. միրկ։	33
1 20	Սկիտ. Ա. հիս. գնլճ. չպքլ. փշպճ. պէյզ. պյքտ։	46
2 05	պէշ. օրթ. արնվ. պէպ. Ր. հիս. պօյճ։	18
2 30	Պշկ. պյճ. ենիք. Թրպ. պյքտ. մզր. ենիմ։	40
3 15	Օրթ. արն. պէպ. Ր. հիս. միրկ։	21
3 35	Սկիտ. զզկն. օրթ. պէյլ. չնկլ. արնվ. գնտլ. Ա. Ր. Հիս. գնլճ. միրկ. ենիք. փշպ. պէյզ. Թրպ. պյքտ. մզր. ենմ. Ր. Ա. զվք։	23
3 30	Պէշկ. օրթ. գրչշ. արնվ. պէպ. Ր. հիս. միրկ։	33
4 —	պէշկ. միրկ. սթէն. ենիք. Թրպ. պյքտ. մզրպ. ենիմ։	45
4 45	պշկ. զզկ. պէյլ. չնկլ. արնվ. պէպ. գնտ. Ա. Ր. Հիս. գնլճ. սթէն. ենք. փշպ. պէյզ։	20
6 —	պէշկ. օրթ. գրչշ. արն. պէպ. Ր. հիս. պօյճ. ենիք. Թրպ. պէյքտ. մզրպ. ենմ.	34
6 30	Իսկ. քուզկ. պէյլեր. չէնկէլ. քանտ. ա. հիսար քանլճ. ենիք. պէյքօզ։ պէօյ. մէզպ. ենիմ. ր. ա. զավազ	17
7 —	պէշկ. օրթք. գրչշ. արնվ. պէպ. ր. հիս. միրկ. սթէն. ենիք. Թրպ. պէյքտ. մզրպ. ենիմ։	18
8 30	պշկ. օրթ. արնվ. պէպ. Ր. հիս. պօյճ. ենիք. Թրպ. պէյքտ. մզրպ. ենիմ։	44
9 15	Պէպ. ենիք. Թրպ. պյքտ. մզրպ. ենիմ։	21
9 40	պշկ. օրթ. գրչ. արնվ. պէպ. Ր. հիս. միրկ	46
10 05	միրկ. ենիք. Թրպ. պյքտ. մզրպ. ենիմ. Ր. Ա. զավզ։	40
10 20	պէշկ. գնտլ. Ա. հիս. զանլ. չպքլ. փշպճ. պէյզ. մզրպ. Ր. Ա. զավզ։	43
10 35	Պէշկ. օրթ. գրչշ. արնվ. պէպ. գնտլ. Ա. Ր. հիս. զանլ. միրկ. ենիք. փշպ. պէյզ։	23
10 55	Պէպ. Ր. հիս. պօյճ. սթէն. ենիք. Թրպ. գիրճպ. պյքտ. մզրպ. ենիմ։	17
11 20	պէշկ. օրթ. գրչշ. արնվ. պէպ. Ր. հիս. միրկ. ենիք։	18
11 45	Ենիք. Թրապ. պէյքտ. մէզրպ. ենիմ։	46
12 —	Պէպ. Ր. հիս. պօյաճ. սթէն. ենիք։	33
12 —	պէշկ. օրթ. գրչշ. արնվ. Ր. Հ. ենիք։	34

Կամուրջէն ասիական եզերք

1 —	Պէշկ. զզկն. պէյլ. չէնկլ. վնիք. գնտլ. Ա. հիս։	45
1 20	Սկիտ. ա. հիս. զանլ. չպք. փշպ. պէյզ։ պէյքտ։	46
2 35	Սկիտ. զզկն. պէյլ. չնկլ. վնիք. գնտլ. Ա. հիս։	34
3	պշկ. Ր. հիս. զանլ. չպքլ. փշպ. պէյզ։	44
2 45	Կամուրջէն ուղղակի Չէնկէլ քէօյ։	17
3 35	Սկիւտ. զզկն. օրթ. պէյլ. չէնկ. արնվ. գնտլ. ա. ր. հիս. զանլ. միրկ. ենիք. փշպ. պէյզ. Թրպ. պյքտ. մզրպ. ենմ Ր. ա. զավ։	23
4 20	ուղղակի վանիք ա հիսար։	43
4 45	պէշ. զզկն. պէյլ. չնկ. արնվ. պէպ. գնտլ. ա. Ր. հիս. զանլ. սթէն. ենիք. փշպ. պէյզ։	20
6 30	Սկիտ. զզկ. պէյլ. չնկ. գնտլ. ա. հիս. գնլ. ենիք. պէյզ. պյքտ. մզրպ. ենիմ. Ր. ա. զվզ	17
8 45	պէշ. զզկ. պէյլ. չէնկ. վնիք. գնտլ. ա. հիս. զանլ. չպքլ. փշպճ. պէյզզ։	33
9 25	Սկիտ. զզկն. պէյլ. չնկլ. վնիք. գնտլ. ա. հիս.	45
10 20	պէշկ. գնտլ. ա. հիս. զանլճ. չպքլ. փշպճ. պէյզ. մզրպ. ր. ա. զավազ։	43
10 25	պէշկ. զզկն. պէյլ. չէնկլ. վնիք։	34
10 35	պէշկ. օրթ. գրչշմ. արնվ. պէպ. գնտլ. ր. ա. հիս. զանլ. միրկ. ենիք. փշպ. պէյզ։	23
11 10	պէշ. պէյլ. չէնկ. վնիք. ա. հիս. փշպ. պյզ։	45
11 40	սկտ. գնտ. ա. հիս. գնլ. չպք. փշպ. պյզ. պյքտ	44
11 55	պշկ. զզկն. պէյլ. չէնկ. վնիք. գնտ. ա. հիս։	20

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ ֆռանք 27,000,000
Պահեստի դրամ » 52,002,500
Տարեկան հասոյթ » 70,339,912

Ընկերութիւնքս **ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ** կ՚ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիններով։ 572

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ
ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ-Գաբու, Անանիտիս խան. 20, 21, 22

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տրք Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

([illegible])

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենաստուգ ցաւած ակռաներն ձեռք առնելով կը լեցնեն. [illegible] պայմանաւ։

Նորահնար եղանակաւ, ոսկի, ճաշակաւոր, և դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականի, [illegible] երաշխաւորեալ։

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն.

Ց. Գ. Ձմեռները կիրակի օրերն ալ, (Պոլսոյ կէս օր) ինչպէս նաեւ ամեն օր, (Պոլսոյ կէս գիշեր) հիւանդ կընդունին Բերայի գործատեղին։

Գաւառացիք կրնան գիմել իրենց բնակարանին, թիւ 1 [illegible]

EMULSION SCOTT

ՍԳՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ

Գործարանին նշանը

Միակ միջոցն է որով կարելի ըլլայ խմել ձկան իւղն և իբօֆօսֆիթը։ Խիստ հաճելի է ճաշակելու և մարսողութեան կ՚օգնէ։ Աշխարհի բոլոր բժիշկները ՍԳՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ կը յանձնարարեն բուժելու համար

ՀԻՒԾԱԽՏԸ, ԽՈՅԼԸ (սըրաճա),
ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ՏԻՒՐՈՒՄԸ,
ՄԱՆԿԱՆՑ ՈՍԿՐԱԹԵՔՈՒԹԻՒՆԸ,
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՏՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ,
ԹՈՔԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՀԱԶԸ,
ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ,
և ՄԱՆԿԱՆՑ ՎՐԱՅ ՅԱՐՁԱԿՈՂ
ԲՈԼՈՐ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ։

Կը ծախուի բոլոր դեղագործներուն և դեղավաճառներուն քով։

Գործակատար ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԱՒՐԼ

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Գօմօ	1497	Կօգօ	1011	Մալմօ	724	Րօզարիօ	186
Ալէքթօ	3607	Գօնկօ	2908	Կրօտնօ	1695	Մարէնկօ	2278	Սաֆօ	1118
Անճէլօ	1541	Գօրսօ	895	Հիրօ	775	Մարչէլլօ	3709	Սիքքօ	1735
Արիօսդօ	2377	Տիտօ	4811	Հիտալկօ	1581	Միքատօ	3557	Սիլվիօ	1193
Բասանօ	1822	Տօմինօ	937	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սմէրօ	1200
Բօրօտինօ	1254	Տուրօ	2383	Հօրացիօ	3600	Մօնդէպէլլօ	1735	Թասսօ	1328
Բրավօ	1076	Տրագօ	1713	Հումպէր	596	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Բրինօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1083	Թօբիօ	3827
Բուֆֆալօ	4431	Էպրօ	2464	Իտաճօ	5540	Օհիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Գէյրօ	1671	Էլտօրատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օնտարիօ	4036	Թօրրիտօ	487
Գալիբսօ	1387	Էրագօ	1481	Քէլսօ	1055	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	2429
Գամէօ	1244	Ֆիտօ	954	Քօլպինօ	2307	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գազօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօվնօ	1700	Բօլօ	510	Վօլօ	1289
Չիքակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1055	Րիալթօ	2229	Վօլթուռնօ	2398
Սիսէրօ	1834	Ֆրանչիսքօ	4552	Լէանդրօ	2272	Րինալտօ	1663	Եէտօ	1850
Դիդօ	2697	Կալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Րոլլօ	1613	Զէրօ	1200
Գօլօրատօ	4235	Կիդանօ	1243	Լօրէնզօ	3191	Րոտէօ	1789		

Իպրօ շոգենաւը, Նաւապետ Ուտ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած է։
Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻՏՃ
Թիւ 17—18, Քիւչիւք Մէյտան խան, Ղալաթիա

COMP RUSSE

NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Դշ. 3 15 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Դշ. 4 16 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ (հաղորդակցելով Աղեքսանդրիա, Բորտ-Սաիտ, Եաֆա, Պէրութ եւ Քիոս)։
Եշ. 5 17 Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ
Եշ. 5 17 Ինէպօլու, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ եւ Պաթում ժամը 1ին յետ միջօրէի։
Ուր. 6 18 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի. 58

ՔԻՒՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ

[illegible] Լիվրբ. և Արեւելքի մէջ

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ումպրիա	7718	Գօթնիա	4581
Էդրուրիա	7718	Սամարիա	3574
Սէրվիա	7394	Մարաթոն	2403
Ուլտոնիա	7268	Աթլաս	2393
Քավոնիա	5587	Սարակոսա	2165
Սէֆալոնիա	5517	Թարիֆա	2246
Գալլիա	4809	Բալմիրա	2144
Սքիթիա	4557	Թրինիտատ	1898
Ալէփփօ	2143	Մորոքքօ	1855
Քէտար	1876	Քամպանիա	12950
Էէրպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
Պաւոնիա	4845		

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՈԼԻ գործակալս
Thomas C. Joly
Մէյմանէթլի խան, Թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 571

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվէրփուլ և Արեւելքի մէջ բեռնատար շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վիքդորիան	10500	Սլավոնիան	3500
Արմէնիան	10500	Էճիփշըն	3500
Քէստրիան	10500	Արապըն	3000
Լանքաստրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	3500
Գոլոմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Քորնիշմըն	8000	Անտալուզիան	2500
Պօսդոնիան	8000	Ալգաշիըն	2500
Վիրճինիան	8000	Լէսպիան	3000
Սալէռնիան	3700	Մինչօ	900
Վալոնիան	3700	Օբօրդօ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպօն	800
Տասիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունէն հանելու համար իրենց հրահանգը դրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆՏԷ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Թիւ 1
Ղալաթիա

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԽՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ՍԻՄՕՆ ՊՈՒՊԷ

ՄԱՆՏՐԷՆԻ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ

Գ

ԱՃՊԱՐԱՐԸ

Ետոյ հալել տուաւ աչքերը և սկսաւ արտասանել ոտանաւոր մը՝ զոր վարժարանին դասատուներէն մէկը կը գրէր իրմէ բաւական անդին։

Աւելին ըրաւ։

Աչքերը միշտ կապուած, ութը սիւնակ թուանշան գրել տուաւ գրատախտակին վրայ ու գումարեց զանոնք։

Անկէ ետքը, աշակերտուհիներուն դառնալով, խնդրեց որ իրենցմէ մէկը իր քովը գայ։ Եւ որովհետեւ ամէնքն ալ վարանում ցոյց կու տային, Պէրթը իր քովը կանչեց շատ ազնիւ ու քաղաքավար կերպով։

Աղջիկը իր ընկերուհիներուն վրայ նախադասուած ըլլալէն գոհ, կրկնել չտուաւ և աճպարարին քովը փութաց իսկոյն։

—Օրիորդ, ըսաւ Լալուէթ, ծաղիկները կը սիրէ՞ք։

—Այո՛ պարոն, պատասխանեց Պէրթ ժպտելով։

Պէրթի պատասխանած պահուն Լալուէթ գլուխը դէպի անոր ծռեց և սկսաւ ըսել ա՛յն աստիճան ցած ձայնով մը՝ որ բոլոր ներկաները անոր շրթունքներուն շարժիլն անգամ չտեսան.

—Ուշադրութիւն, զաւակս, ձեզի բան մը պիտի ըսեմ ձեր ընտանիքին լաւագոյն բարեկամներէն մէկուն՝ Ռօպէր տը Ֆարուա կոմսին կողմէ։

Պէրթ սարսռաց՝ բայց վարժուած ըլլալով ինքզինքը շուտ մը զսպելու, կրցաւ պաղարիւնութիւնը պահել։

Ան ատեն, շատ մեծ վարպետութեամբ մը, Լալուէթ սկսաւ խօսիլ երբեմն բարձր ու երբեմն ցած ձայնով։

—(Բարձր) Օրիորդ՝ ահա կողով մը արուեստական ծաղիկներ։ (Ցած) Ոչ մէկ աղաղակ հանեցէք, ոչ մէկ շարժում ըրէք. ձեր երջանկութեան վրայ է խնդիրը...։ Մայրերնիդ կ՚ուզէ ձեզ տեսնել։ (Բարձր) Հիմա, օրիորդ, բոլոր այս արուեստական ծաղիկները բնական ծաղիկներու պիտի վերածուին, որչափ ատեն որ անոնցմէ քաղել ուզէք ձեր շնորհալի մատներով։ (Ցած) Կը խաբեն ձեզ...։ Ձեր մայրը մեռած չէ... Այս բանը ձեզի ըսելու համար էր որ հոս եկայ. իր կողմէ է որ բոլոր ասոնք կ՚ըսեմ ձեզի։ Վաղը՝ օրիորդ Ժանինի հետ շրջագայութեան ելէք դէպի Վիլ տ՚Ավրէ՝ ժամը 5ի զբօսանքին պահուն, և առիթ մը գտնելով փախէք ցանկապատին անցքէն. մայրերնիդ կառքով մը ձեզի պիտի սպասէ դուրսը՝ Վերսայլի պողոտան տանող պզտիկ ճամբուն վրայ։ (Բարձր) Բըռնեցէք ուրեմն օրիորդ, սա վարդը...։ Պռաւօ՛, տեսաք, բնական հոտաւէտ վարդի մը փոխուեցաւ՝ որ կարծես թէ Պէնկալայի վարդենիէ մը նոր քաղուած է։

Ծաղիկները քաղուեցան [illegible], Ամէն մարդ «պռաւօ՛» կը պոռար։

Պէրթ Մէյլան իր տեղը գնաց. գոյնը նետած էր թէեւ, սակայն ոչ ոք բանէ մը կասկածեցաւ։

Դադար մը տեղի ունեցաւ ծաղիկներու տեսարանէն ետքը։

Նալվուարի մարքիզը սքանչացած էր աճպարարին վարպետութեանը վրայ։

—Ինչպէ՞ս գտաք այս կախարդը, ըսաւ հիւսարներու երիտասարդ դեր-տեղակալի մը։

—Շատ վարպետ է, պատասխանեց սպան։

—Պա՛հ, ընդմիջեց մարքիզուհին. ամէն տեղ կարելի է տեսնել այս աստիճան վարպետութիւն։

—Հօրաքոյր, առարկեց սպան, ես ոչ մէկ տեղ տեսած եմ սակայն։

—Շատ երիտասարդ ես տակաւին։

Սպան՝ որուն մարքիզուհին այս խօսքը ուղղած էր, սիրուն երիտասարդ մըն էր, հազիւ 20 տարեկան, որ սակայն հակառակ Սէն-Սիրէն դեռ նոր ելած ըլլալուն, շատ վայելչօրէն կը կրէր իր փայլուն համազգեստը։

Ժագ տը Համէլ կը կոչուէր ու զաւակն էր տիկին տը Նալվուարի եղբօր՝ կոմսին տը Համէլ գնդապետին։

Ժագ՝ վայրկեանի մը լռութենէ ետքը ըսաւ նորէն։

—Ծաղիկներու փորձը վերջին աստիճան սքանչանք առթեց ինծի։

—Կը խոստովանիմ՝ որ շատ լաւ կատարուեցաւ։

—Այնպէ՞ս չէ հօրաքոյր։

—Այո՛, ես ալ համամիտ եմ։

—Եւ ի՞նչ կ՚ըսէք սա պզտիկ աշակերտուհիին համար։

—Ի՞նչ պզտիկ աշակերտուհի։

—Ան՝ որ աճպարարին օգնեց ծաղիկներու փորձին ժամանակ։

—Ի՞նչ է եղեր որ։

—Շատ գեղեցիկ կը գտնեմ զինքը, գիտէ՞ք թէ ով է։

—Այո՛, [illegible] երգչուհիի մը աղջիկն է։

—Խե՛ղճ պզտիկ։ Սքանչելի աղջիկ մըն է սակայն։

—Թո՛ղ Աստուած սիրես. պզտիկ գնչուհիի մը դէմքը ունի պարզապէս։

—Այո, քիչ մը գնչուի կը նմանի թէեւ, բայց ճիշդ ատիկա է որ ինծի հաճելի կ՚երեւայ։ Ես այս քիչ մը տարօրինակ դէմքերը աւելի կը սիրեմ գովորական գեղեցկութիւններէն։

Ժագ տը Համէլ շատ մեծ սխալ մը գործած էր իր այդ յայտարարութեամբ։

Կատարելապէս գիտէր թէ իր հօրաքոյրը մտադրութիւն ունէր զինքը Էլֆրիտի հետ ամուսնացնելու. բայց այդ միութեան գաղափարը շատ անհաճոյ կու գար իրեն։ Էլֆրիտ՝ բառին բովանդակ նշանակութեամբը հասարակ գեղեցկութիւն մը ունէր. դէմքը աղուոր էր, սիրուն էր, բայց ոչ մէկ արտակարգ բան կար վրան։ Կը գուշակուի ուրեմն թէ Ժագի յայտարարութիւնը շատ հաճելի չպիտի թուէր տիկին տը Նալվուարի։

Արդարեւ, մարքիզուհին թեթեւ մը թթուեցուց դէմքը և կռնակը իր եղբօրորդիին դարձնելով սկսաւ խօսիլ տ՚Օրէ իշխանուհիին հետ՝ որ իր քովը կը գտնուէր։

Այդ միջոցին, Նալվուարի մարքիզն ալ իր կողմէ խօսքի բռնուած էր Կուէնկլ Մաուն տօքթէօրին հետ որ Բարիզի նշանաւոր դէմքերէն մէկն էր, հակառակ ծնունդով և ազգութեամբ գերմանացի ըլլալուն։

Անկարելի էր տօքթէօր Կուէնկլ Մաունի դէմքէն աւելի տգեղ դէմք մը երեւակայել։ Պզտիկ մարմնի մը վրայ ահագին գլուխ մը, բարձր ու հարթ ճակտով մը՝ որ կարծես մէջտեղէն երկուքի էր բաժնուած, երկու պզտիկ աչքեր՝ կասկածոտ նայուածքով, քիթ մը՝ բոլորովին ծռմռկած, աղտոտ գոյն մը, մթեղ շրթունքներ, բազուկները երկար ու սրունքները անհամեմատ կերպով կարճ և մանաւանդ կոշտ ձայն մը՝ հիւսիսի տգեղ արտասանութեամբ։

Բոլոր ասոնց վրայ աւելցուցէք նաեւ թափթփած ու կեղտոտ կերպարանք մը և այն ատեն գաղափար մը պիտի կրնաք ունենալ տօքթէօր Կուէնկլ Մաունի վրայ՝ որուն համար կ՚ըսէին թէ մեծ գիտուն մը ու միանգամայն մեծ ալ շառլաթան մըն էր։

Ինչպէ՞ս կ՚ըլլար որ այս տեսակ մարդ մը կրնար ընդունուիլ Բարիզի լաւագոյն ընկերութեանց մէջ. ինչո՞ւ այս օտար մարդուն՝ որուն վրայ ամէն բան կասկածելի երեւոյթ մը ունէր ու պժգանք կ՚ազդէր, տրուած ըլլային շատ մը առանձնաշնորհումներ՝ որոնցմէ նոյն իսկ Ֆրանսայի մեծ գիտնականներ զուրկ կը մնային։

Դժուար խնդիր մըն էր ասիկա լուծանելը։

Եւ սակայն, տօքթէօրը շատ մտացի մարդ մըն էր ու վերջին ծայր սրամիտ։ Ամէն տեղ՝ շատ հետաքրքրական մանրամասներ կը պատմէր, ու մանաւանդ շատ ալ մարդ կը ճանչնար։

(Շարունակելի)